

Evropske integracije i borba protiv korupcije

Na početku

EVROPSKE INTEGRACIJE I BORBA PROTIV KORUPCIJE: NA POČETKU

Izdavač: Društvo za novinsko-izdavačku djelatnost Monitor doo

Za izdavača: Milka Tadić Mijović

Urednik izdanja: Esad Kočan

Prevodioci: Radmila Stojanović i Alex Daniell

Lektor: Predrag Nikolić

Prepress: Dragan Lučić

Štampa: Studio Mouse

Tiraž: 2.000 kom.

Objavljivanje ove publikacije omogućili su ambasade Kraljevina Holandije i Austrije
Iznijeti stavovi pripadaju isključivo autorima i ne moraju predstavljati zvaničan stav Ambasade
Kraljevine Holandije u Beogradu i Ambasade Austrije u Podgorici.

**CIP - Каталогизација у публикацији
Национална библиотека Црне Горе, Цетиње**

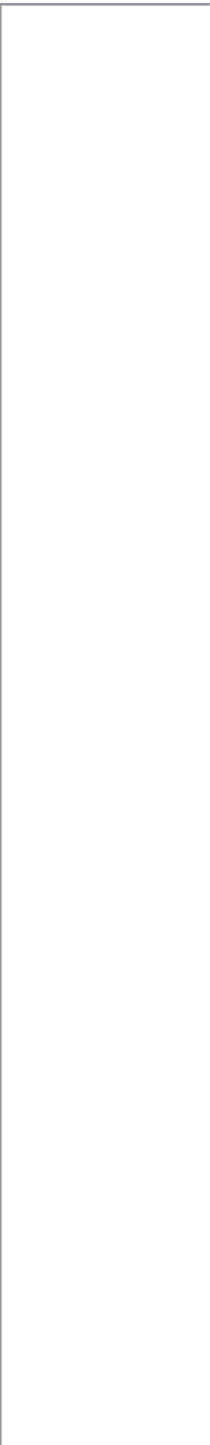
**ISBN 978-86-82933-06-9
COBISS.CG-ID 24180752**

**EVROPSKE INTEGRACIJE I
BORBA PROTIV KORUPCIJE**

NA POČETKU

Podgorica, februar 2014.

UVODNE NAPOMENE.....	7
EVROPSKE INTEGRACIJE I BORBA PROTIV KORUPCIJE.....	8
SLAVEN RADUNOVIĆ, PREDSEDNIK SKUPŠTINSKOG ODBORA ZA EVROPSKE INTEGRACIJE: VELIKI POSAO I(LI) LAŽNI ENTUZIJAZAM	10
SVETLANA RAJKOVIĆ, ZAMJENICA MINISTRA PRAVDE I PREGOVARAČICA ZA POGLAVLJA 23 I 24: VLADA NE MOŽE SAMA	12
KRISTOF BENDER, ZAMJENIK PREDSEDNIKA EVROPSKE INICIJATIVE ZA STABILNOST: TRI JEDNOSTAVNE STVARI	13
MARKO PRELEC, PROGRAMSKI DIREKTOR MEĐUNARODNE KRIZNE GRUPE ZA BALKAN: KORUPCIJA KAO SISTEM	14
TEA GORJANC-PRELEVIĆ, IZVRŠNA DIREKTORICA NVO AKCIJA ZA LJUDSKA PRAVA: IZGRADITI ODGOVORNE INSTITUCIJE	16
DISKUSIJA: BEZ POLITIČKE VOLJE NEMA IZLAZA	18
ZAKLJUČCI I PREPORUKE: ZA SISTEMSKE PROMJENE.....	22
MASKA ZA TRULE DASKE (Milena Perović-Korać).....	24
KUMОВI OKOVALI PRAVOSUĐE (Zoran Radulović).....	27
BRISSEL SNIMA (Mustafa Canka).....	30
NA POČETKU . (Milena Perović-Korać).....	32
I POSLE VESNE, VESNA (Milena Perović-Korać).....	36

Uvodne napomene

Publikacija koja je pred vama rezultat je višemjesečnog projekta „*Novinarska istraživanja i debate o evropskim integracijama i vladavini prava*,” koji je u 2013. godini relizovao nedjeljnik *Monitor* uz podršku ambasada Kraljevine Holandije i Republike Austrije.

Publikaciju čine tekstovi objavljeni u *Monitoru* i izvodi sa okruglog stola ***Borba protiv korupcije na visokom nivou i proces evropskih integracija*** koji je održan u Podgorici krajem 2013, uz prisustvo predstavnika više domaćih i inostranih institucija, političkih partija i stručnjaka. Okrugli sto je podstakao diskusiju o ovoj značajnoj temi i problemu koji je jedan od najvećih izazova, ne samo za proces evropskih integracija već za uspostavljanje Crne Gore kao funkcionalne demokratije.

Borba protiv organizovanog kriminala i korupcije nije samo izazov za Crnu Goru, već i za društva integrisana u Evropsku uniju, posebno ona koja su kao i naša zemlja imala teško nasljeđe autoritarnog sistema vladavine. Naša, postjugolovenska društva, dodatno su kriminalizovana tokom olovnih devedesetih. I danas je izuzetno teško izgraditi jake i nezavisne institucije, prije svega u pravosuđu.

Monitor je posebno zainteresovan za proces evropskih integracija i borbu protiv korupcije. Naš je nedjeljnik od osnivanja, davne 1990. godine, u predvečerje jugoslovenskih ratova i sukoba, Evropu deklarirao kao svoj prvi cilj a vladavinu prava kao sredstvo da se do tog cilja dođe. Tada devedesetih, predstavljali smo manjinu u zemlji čija je vlast bila uz politiku izolacije i sukoba sa Evropom i njenim demokratskim načelima. I danas su u manjini glasila koja se na profesionalan način bave suštinskim problemima ovog društva.

Pored jačanja državnih institucija i posebno pravosuđa, ogormna je uloga medija u borbi protiv korupcije i organizovanog kriminala, posebno korupcije na najvišem nivou. Bez profesionalnih i istraživačkih tekstova, bez hrabrih novinara koji su spremni da istražuju o o zloupotrebi moći, nema slobodnog društva.

U našoj zemlji mediji koji istražuju, koji su objavili analize o sumnjivim privatizacijama, kao što je Kombinat aluminijuma, švercu cigareta i ilegalnim fabrikama duvana, ili nelegalnoj upotrebi državnih resursa u izborne svrhe, pod stalnim su prijetnjama i nasiljem. Vjerujemo da je glavni uzrok tih napada neodustajanje od tema vezanih za visoku korupciju i organizovani kriminal. Zato je od posebne važnosti posljednji Izvještaju o napretku Evropske komisije, koji ističe sve ove probleme i naglašava značaj slobode medija u borbi za pravnu državu.

Na kraju, zahvaljujem se svim učesnicima ovog projekta, a posebno ambasadama Holandije i Austrije, bez čije podrške ne bi bila moguća njegova realizacija.

Evropske integracije i borba protiv korupcije

U okviru projekta *Novinarsko istraživanje i debata – proces evropskih integracija, vladavina prava, borba protiv korupcije i organizovanog kriminala, koji nedjeljnik Monitor realizuje uz podršku ambasada Kraljevine Holandije i Austrije, u Podgorici je 22. novembra održan okrugli sto na temu Proces evropskih integracija i borba protiv korupcije na visokom nivou.*

„Naš cilj je da podstaknemo javnu diskusiju različitih društvenih aktera koji se pitanjima vladavine prava i borbe protiv korupcije bave kao predstavnici vlade, parlamenta, NVO sektora ili kao stručnjaci i strane diplomate, koji pažljivo prate kretanja u našoj zemlji i regionu“, navela je **Milka Tadić-Mijović**, izvršna direktorica *Monitora*, otvarajući skup.

- Zaista je velika čast za mene da učestvujem na ovom okruglom stolu koji je *Monitor* organizovao uz podršku holandske i austrijske ambasade, naveo je u pozdravnom obraćanju **Johann Frohlich**, ambasador Austrije u Crnoj Gori.

„Dozvolite da vas podsjetim da Austrija predsjedava Savjetom ministara u Strazburu, od 14. novembra 2010. godine, i ima odlučujuću funkciju do 14. maja 2014. godine. Austrija će tokom predsjedavanja nastaviti da ulaže napore ka daljoj demokratizaciji. Prioriteti tokom predsjedavanja Savjetom Evrope biće ljudska prava, demokratija i vladavina prava.

Sloboda izražavanja i bezbjednost novinara biće jedan od glavnih ciljeva svih austrijskih napora. Crna Gora je primjer dobrih komšijskih odnosa i konstruktivne regionalne saradnje. Austrija podržava Crnu Goru na putu ka Evropskoj uniji. Ipak, veliki su izazovi pred Crnom Gorom. I naporan rad. Ne samo u smislu izgradnje institucija nego i uspostavljanja povjerenja u pravosuđe i sistem. Očekujemo od Crne Gore da ojača svoje ukupne kapacitete, da dobro vrši monitoring predviđenih aktivnosti planiranih da dovedu do suzbijanja korupcije“.

- Kada je u pitanju korupcija i organizovani kriminal, radi se o i dalje velikim problemima Crne Gore. Ali mi smo registrovali da se Crna Gora veoma trudi u borbi protiv organizovanog kriminala. Njeno napredovanje u procesu integracije cijeniće se u zavisnosti od učinka, od efikasnosti mjera protiv organizovanog kriminala i korupcije, zaključio je Frohlich.

„Želim prvo da uputim pohvale *Monitoru* za organizovanje ovog skupa“, saopštio je na početku obraćanja **Laurent Louis Stokvis**, ambasador Kraljevine Holandije navodeći da su teme novinarska istraživanja i debate i borba protiv korupcije na visokom nivou u našoj današnjoj diskusiji o Evropskoj uniji od najvećeg značaja.

„Postati član Evropske unije znači usaglasiti nacionalno zakonodavstvo sa pravilima i regulativom EU i implementirati ih. To takođe zahtijeva promjene društvenih normi i vrijednosti, tako da se ojača percepcija građana u državne institucije i druge društvene aktere, kao što su mediji.

Crna Gora je pokazala veliku posvećenost evropskom putu. Učinjeni su veliki naponi da bi se uspješno završio akcioni plan za poglavlja 23 i 24. Posebno bih pohvalio potpredsjednika Vlade, ministra Markovića, za vodeću ulogu i pomoćnici ministra, gospođi Rajković i njenom timu, za posvećenost ovom teškom poslu. Mi svi znamo - nije bilo lako.

Ali, posao tek počinje. EU Izvještaj o progresu iz 2013. je potvrdio ono što smo znali – korupcija je i dalje ozbiljan problem u Crnoj Gori. Neophodno je uložiti napore da bi se postigao kredibilan bilans i ostvarili konkretni rezultati u istragama, procesuiranju i presudama u slučajevima korupcije. Posebno na visokom nivou. Za to je neophodno nezavisno, nepristrasno, efikasno i odgovorno pravosuđe. Izvještaj o napretku EU napominje da nedostaci u ovoj

oblasti i dalje otežavaju borbu protiv korupcije.

Možda je neophodno rekapitulirati i staviti naglasak na poziciju tužilaštva u situaciji ograničenih resursa. Studija Centra za građansko obrazovanje, koju je podržala Holandija, pokazuje da su se mnogi slučajevi korupcije koji su procesuirani u 2013. odnosili na djela male novčane vrijednosti. Postoji li nedostatak kapaciteta da se procesuiraju efektivno teža i često složenija djela?

U *Izveštaju o skriningu* za poglavlje 23, Crna Gora prepoznaje potrebu da se dodatno ojačaju kapaciteti pravosuđa u borbi protiv korupcije, posebno korupcije na visokom nivou, kroz poboljšanje kapaciteta tužilaca za vođenje finansijskih istraga, oduzimanja kriminalne imovine i prezentiranja relevantnih dokaza sudovima. Nadam se da će naglasak biti na prioritetima u ovim oblastima.

Neophodan je i trening da bi se poboljšala saradnja između pravosuđa i policije tokom istraga, jer je slučajeve korupcije obično teško identifikovati i još je teže obezbijediti relevantne dokaze. Prema mom mišljenju, jedino onda kada pravosudni sistem pokaže nultu toleranciju prema korupciji i građani uvide da nema nedodirljivih, transformacija će početi.

Ali, teret ne bi trebalo stavljati isključivo na pravosuđe. Parlament i mediji imaju ključnu ulogu. Zadovoljstvo mi je da ovdje vidim uglednog člana parlamenta, gospodina Radunovića, predsjedavajućeg Odbora za evropske integracije.

Društvena transformacija, neophodna za integraciju u EU, zahtijeva i promjenu percepcije. Percepcija je važna, utiče na povjerenje u institucije i društvene aktere. Godišnje istraživanje Centra za demokratiju i ljudska prava identifikovao je u 2013. i uzroke percepcije korupcije. Jedana od važnih elementa te percepcije je i nivo povjerenja u medije: veće povjerenje u medije, znači da je niža percepcija građana o korupciji. Ista studija je pokazala da odnos između sudova i medija treba da se popravi. Neki profesionalci u sudovima vjeruju da mediji krše prezumpciju nevinosti, a drugi čak osjećaju pritiske u donošenju odluka, radi već stvorenog utiska u javnosti. Mediji mogu imati jak uticaj na postupke. Bolje vještine, na obje strane, kao i strukturni dijalog između medija i pravosuđa, može pomoći..

Mediji, takođe, imaju veliku odgovornost. Samoregulacija može spriječiti publikovanje nekorektnih informacija, što bi moglo imati uticaja i pomoći u slučajevima i istragama. Trebalo bi se pomoći istraživačko novinarstvo. Neophodni su mnogo efikasniji mehanizmi da bi se zaštitili novinari. Ulogu parlamenta Holandija pomaže preko civilnog društva (MANS-a) i to rad na antikorupciji. Istraživanje o najboljoj antikorupcijskoj praksi parlamenta drugih zemalja biće publikovano u 2014. Razmjena znanja, vještina i pristup najboljoj praksi ojačaće instrumente parlamenta u borbi protiv korupcije", rekao je ambasador Stokvis.

Veliki posao i(li) lažni entuzijazam

Uz pohvale za organizaciju i prepoznavanje važnosti informisanja javnosti o procesu evropskih integracija, moram podsjetiti da je i sam Odbor za evropske integracije započeo sličan projekat koji podrazumijeva organizovanje javnih tribina na kojima stručna i druga zainteresovana javnost ima priliku da se bliže upozna sa određenim pregovaračkim poglavljima, ali i da tim putem uputi mišljenja, kritike i eventualne sugestije koje Odbor svakako uzima u obzir na sjednicama na kojima se razmatraju nacrti pregovaračkih pozicija.

U tom smislu je početkom oktobra organizovana javna tribina na temu „Crna Gora i EU – pregovaračka poglavlja 23 i 24“. Nakon toga, Odbor je održao sjednicu na kojoj je jednoglasno donijet predlog za izmjenu Nacrta pregovaračke pozicije za Međuvladinu konferenciju o pristupanju Crne Gore Evropskoj uniji za poglavlje 23 – Pravosuđe i temeljna prava, sa čim su se složili prisutni predstavnici pregovaračkog tima, a takođe jednoglasno je donijeto pozitivno mišljenje o Nacrtu pregovaračke pozicije za Međuvladinu konferenciju o pristupanju Crne Gore Evropskoj uniji za poglavlje 24 – Pravda, sloboda i bezbjednost.

Međutim, moram da naglasim da Odbor, i uopšte parlament, nije učestvovao u izradi akcionih planova za pomenuta poglavlja. Akcioni planovi sadržajno su dobri i kao takve smo ih ocijenili na Odboru za evropske integracije. Ali da li će postupanje po tim akcionim planovima teći predviđenim tokom ostaje na volju političkoj eliti, koja mora postati svjesna činjenice da u poglavljima 23 i 24 nema mnogo pregovaranja, već se mora reagovati i krenuti u rješavanje pitanja koja će u krajnjem dovesti ne samo do otvaranja poglavlja, već i uspješnog suočavanja sa realnim stanjem u društvu u kojem je korupcija sveprisutna. U tom smislu, Skupština mora krajnje odgovorno da pristupi svojoj nadzornoj funkciji i obezbijedi da interesi Crne Gore, budu u najvećoj mogućoj mjeri zaštićeni.

Moram da vas podsjetim da je Odbor za evropske integracije relativno mlado radno tijelo, formirano prije godinu dana, na koga je Skupština Crne Gore prenijela, praktično, sve ingerencije koje se odnose na proces evropskih integracija. S tim u vezi, definisane su i njegove nadležnosti koje podrazumijevaju:

- praćenje pregovora o pristupanju Crne Gore Evropskoj uniji;
- nadgledanje i ocjenjivanje toka pregovora i davanje mišljenja i smjernica, u ime Skupštine, o pripremljenim pregovaračkim pozicijama;
- razmatranje informacija o pregovaračkom procesu i razmatranje i davanje mišljenja o pitanjima koja se otvaraju tokom pregovora,
- razmatranje i ocjenjivanje djelovanja pregovaračkog tima.

Uloga Skupštine Crne Gore, odnosno Odbora za evropske integracije trebalo je da bude dodatno precizirana usvajanjem amandmana na Rezoluciju o načinu, kvalitetu i dinamici integracija Crne Gore u Evropsku uniju, ali je zbog naglog gubitka volje u DPS da se nadzorna funkcija parlamenta ojača, sama Rezolucija povučena, kako bi još jednom pokušali da dođemo do konsenzusa. Ukoliko, ipak, do njega ne dodje, na sljedećoj sjednici, 3. decembra biće predložena nova Rezolucija, koja će sadržati i amandman Odbora za evropske integracije, i za koju postoji podrška apsolutne većine poslanika.

Iako je EK u svom posljednjem Izvještaju o napretku naglasila značaj daljeg jačanja kontrolne uloge Skupštine

Crne Gore, najvažniji stubovi režima to zanemaruju i demonstriraju još jednom nedeostatak volje da bilo što mijenjaju u sistemu koji je savršeno skrojen po njihovim potrebama..

Pristupanje EU strateški je cilj Crne Gore, za koji postoji puni konsenzus među svim političkim partijama. Postojanje konsenzusa, ipak, ne znači nužno slaganje političkih aktera oko svih pitanja koja se otvaraju u procesu pristupanja. Naime, očekujući otvaranje najzahtjevnijih poglavlja 23 i 24 možemo reći da smo u evrointegracijama došli do momenta kada ozbiljne aktivnosti sve više utiču na režim. Mislim da će elan i entuzijazam koji je vlast do sada pokazivala, polako splamsavati srazmjerno potrebama preduzimanja stvarnih akcija. Dakle, pored formalno-pravnih uslova koji su nesumnjivo ispunjeni, sada nas očekuje efikasan obračun sa kriminalom i korupcijom.

Poznato je da su konkretni rezultati u borbi protiv korupcije uslov za dalji napredak u procesu evropskih integracija. Ali činjenica je da, institucije, posebno tužilaštvo, ne rade svoj posao, i zato nema rezultata na polju borbe protiv korupcije na visokom nivou, a time ni protiv organizovanog kriminala koji upravo podrazumijeva korupciju na visokom nivou. Korupcija uništava privredu i izaziva siromaštvo, podriva vladavinu prava i ugrožava osnovne funkcije države, ali rat sa korupcijom možemo i moramo dobiti. Niz je slučajeva koji pokazuju da je tužilaštvo najslabija karika u borbi protiv organizovanog kriminala i korupcije u Crnoj Gori. Podsjetiću samo na slučajeve privatizacija *Telekoma*, KAP-a, *Željezare*, EPCG, na slučaj *Prve banke*, na sumnje u pranje novca u DPS tokom predizbornog procesa, na mnoge krivične prijave protiv visokih funkcionera o kojima tužioci ili ne odlučuju, ili ih odbacuju bez obrazloženja. U dosta slučajeva, kao što je, recimo, afera *Snimak*, tužilaštvo je čekalo poruke iz Brisela da bi započelo istragu. Sjetimo se optužbi bivšeg policajca Brajuška Brajuškovića da su policijski čelnici organizovali „crne trojke“ za napade na novinare i opozicionare, ili dešavanja tokom i nakon izbora za predsjednika Crne Gore u aprilu. Sve sumnje i afere vode nas ka istoj adresi. Tu adresu zna svaki građanin Crne Gore, ali ne bar jedan tužilac dosad.

Moramo učiniti sve da za VDT bude imenovana osoba od integriteta koja će profesionalno, stručno i časno da radi svoj posao. Da li će, međutim, vlast imati hrabrosti da siječe granu na kojoj sjedi, i da učestvuje u izboru tužioca koji će ih onda krivično goniti, a ne koga će kontrolisati i eventualno koristiti za obračun sa neistomišljenicima, ostaje da vidimo.

Zabrinutost povodom nemjerljivih rezultata u oblasti korupcije na visokom nivou izrazila ja i Evropska komisija u svom Izvještaju o napretku Crne Gore za 2013. godinu, ističući i da reforma pravnog okvira koji reguliše izborni proces mora biti dovedena do kraja, radi jačanja povjerenja javnosti u rezultate izbora i rad institucija. Takođe, preporučuje se i jačanje kontrolne funkcije crnogorskog parlamenta, posebno nakon što parlamentarna istraga o aferi *Snimak* nije dovela do konkretnijih zaključaka.

Konačno, prošlogodišnji građanski protesti su pokazali da postoji svijest i velika energija spremna za promjene u Crnoj Gori. Mada, nakon smjene vlasti, ko god da bude na najodgovornijim funkcijama, naći će se u situaciji u kojoj će morati da se rješavaju nagomilani problemi, kakvi su budžetska rupa, zelenaške kamate, velika nezaposlenost...

Nešto što nam je nesumnjivo zajedničko je da svi, bez obzira na vjeru, naciju i partijsku pripadnost - plaćamo cijenu korupcije.

Vlada ne može sama

Ja nijesam pripremila govor, htjela sam da osjetim duh izlagača i osvrnem se na to kroz svoje izlaganje. Naljepša hvala ambasadorima na pohvalama vezanim za akcione planove i obaveze koje smo preuzeli. Odatle bih i počela. Nije tajna ni vama ni nama da se određene ocjene u izvještajima o napretku ponavljaju već nekoliko godina. Isto tako treba da smo svi svjesni da smo te akcione planove pisali u odnosu na te preporuke.

Izvještaj sa bilateralnog skringa je praktično ujednačen u ocjenama i preporukama kao što je Izvještaj o napretku koji ste nedavno imali prilike da gledate zajedno sa nama. Mislim da Vlada u posljednjem periodu nije uradila loš posao. Naprotiv. Mislim da smo bili veoma konkretni, a možda i prilično ambiciozni. Oba akciona plana jako su ambiciozni, kako u pogledu rokova, tako i u pogledu finansijskih sredstava. Podsjetiću da je 2/3 sredstava u akcionom planu finansijska obaveza države. Nijesmo se baš previše oslanjali na IPA fondove, osim tamo gdje smo smatrali da se ne može bez nekih velikih sredstava.

Ne mogu da obećam ništa, niti želim to da radim. Ali mogu jednu važnu stvar da kažem. Ljudi koji su pisali te akcione planove su bili stručnjaci koji na najkompetentniji način mogu da ponude rješenja. Čini mi se da je to dalo kvalitet više akcionim planovima, što je čini mi se i EK potvrdila. Sama činjenica da ih je prihvatila bez jedne dodatne preporuke govori dosta.

Brzo ćemo i zvanično otvoriti poglavlja 23 i 24. Mi smo ih u suštini u vladi već otvorili. Do 15. septembra imali smo jednu nerealizovanu mjeru, što naravno ne znači da će to sve tako da ide i dalje, da će biti savršeno dobro i brzo. To su bile mjere koje smo bili već isplanirali za 2013. godinu. Izazov je 2014. godna.

Vidjeli ste da je u oba plana jedan ogroman broj ozbiljnih zakona u našem programu rada. Treba jako mnogo ozbiljnosti, treba pragmatičnosti i dubinskog pristupa. Tu su zakoni iz oblasti pravosuđa, korupcije i organizovanog kriminala. Da ne govorim šta smo sve planirali da promijenimo u tim zakonima.

Želim da pošaljem jednu drugu važnu poruku. Ovaj posao definitivno nije samo posao Vlade niti ona to može sama da iznese. Zato smo u akcione planove unijeli i čitav niz institucija koje treba da budu uključene. U akcionim planovima zato su i predstavnici civilnog sektora, brojne nevladine organizacije. Želim još jednom sa ovoga mjesta da vas pozovem da se priključite. Ovo više nije period u kome možemo da se polarizujemo. Ne kažem da Vlada ne treba da ponese punu odgovornost, naravno da treba. Ovo je prvenstveno posao Vlade, ali nije samo njen.

Da bismo završili cijeli taj krug borbe protiv korupcije, barem kako ja to vidim, svi se moraju uključiti. Ipak nije dovoljno da imamo samo institucije i ljude, te ljude moramo promijeniti. Njihovu svijest o korupciji. Kad sam ja bila dijete korupcija se zvala čast. Ljudi su znali da kažu *častio me čovjek*, nije primio mito. Treba da razmislimo ima li malo odgovornosti u nama samima kao građanima, a ne samo predstavnicima vlasti i institucija.

Politička volja je naravno neophodna, ali ona zavisi od našeg ukupnog pristupa toj priči. Ako budemo zadržali kapacitete i znanja uspjećemo.

Posla ima mnogo, a ljudi i struke nema. Dajte da se ne kritikujemo nego da radimo zajedno. Izrada akcionih planova je to pokazala kao idealan model. Vjerujte mi da su predstavnici civilnog sektora nama pomogli u poslu veoma mnogo. Konstruktivna kritika i argument naravno da će biti prihvaćeni. Pozvani ste da se pridružite i pomognete službenicima Vlade, a ne predstavnicima vlasti, da odrade ovaj posao.

Tri jednostavne stvari

Prvo, mislim da se važnost početka pregovora o pristupanju Crne Gore EU ne može procijeniti. Tako je proces integracije postao mnogo više tehnička, a manje politička stvar. Sada je to birokratsko pitanje u pozitivnom smislu. Napredak sada ovisi mnogo manje o odlukama evropskog vrha i rezultatima izbora u jednoj ili drugoj članici Unije. Umjesto toga, čitava armija državnih službenika u Briselu i zemljama članicama sada se bave procesom pristupanja.

Tek tokom tog procesa pregovora zemljama se isporučuje puna lista uslova neophodnih za ulazak u EU. Odjednom su tu hiljade uslova, a ne deset ili dva kao pred početak pregovora. Monitoring postaje intenzivniji i strožiji, pa i na području vladavine prava i borbe protiv korupcije o čemu danas razgovaramo. To olakšava posao organizacijama civilnog društva, medija, i opozicije u vršenju pritiska na vlast.

Sami početak procesa pregovora utiče i na motivaciju ljudi koji su zapravo uradili najveći dio posla - državnih službenika u upravi zemlje pristupanja. Smatra se da je početak pregovora dodatna motivacija, nagrada, ohrabrenje za političko rukovodstvo. Ali, to zapravo nije slučaj.

Većina premijera izgubila je vlast upravo nakon početka pregovora. Kada pogledamo slučajeve od ranije, jedini premijer koji je ostao od otvaranja do zatvaranja pregovora na vlasti bio je premijer Slovačke **Mikulas Dzurinda**.

Proces pregovora visoko motiviše ljude. To su veliki izazovi ali i zahtjevni zadaci koje su u drugim zemljama već iskusili. To čini njihov rad smislenim, pruža zadovoljstvo, a možda i pomaže karijeri.

Vrlo je važno za Crnu Goru i proces integracije to što su pregovori o pristupanju počeli. Ako neko sumnja u to neka uporedi Crnu Goru i Makedoniju. Koliko je jak pritisak da se stvari reformišu ovdje u Crnoj Gori a koliko je jak u Makedoniji?

I šta to znači za motivaciju državnih službenika u zemlji koja pregovara poput Crne Gore, a šta u zemlji koja, poput Makedonije, na početak pregovora čeka duže od pet godina?

Druga stvar koju želim istaći je to da EU sada ima najbolju priliku da napravi uticaj na vladavinu prava, pravosuđe i borbu protiv korupcije. Ako pogledamo što je EU pokušala učiniti u ovom području, vidimo da je to bila samo jedna od mnogih tema kojoj nije bila posvećena posebna pažnja. EU nije stvarno znala šta želi u tim područjima.

Mi smo imali situacije da je EU u baltičkim zemljama kritikovala ono što je preporučeno u Češkoj i obrnuto. U slučajevima Bugarske i Rumunije fokus je suviše kasno stavljen na vladavinu prava i korupciju. Bilo je premalo vremena za ozbiljne promjene i zahtjevi su bili često vrlo nejasni. Hrvatska je posljednja zemlja pridružena EU i zato je doživjela više pritiska. Ali takođe kasno, iako je u tom procesu pružila prilično impresivne rezultate.

Sa Crnom Gorom je drugačije. Ključni fokus je od samog početka stavljen na pitanje vladavine prava. Ovo pruža - po prvi put - vremenski horizont od 8 do 10 godina. U tom periodu moguće je postići stvarne rezultate. EU i zemlje članice će na tome insistirati. Zato se ne treba porediti sa zemljama koje su ranije prošle taj proces.

Crna Gora će morati dostaviti rezultate, više nego bilo koja druga zemlja prije. Skeptici će biti vrlo pažljivi. Ali i prijatelji Crne Gore, prijatelji proširenja, će sve posmatrati pažljivije. Za njih je važno da Crna Gora bude uspješna priča. Inače će izgledi za dalje proširenje biti ugroženi. Tako da će Crna Gora zaista biti pod budnom pažnjom.

I treća stvar: Pritisak od strane civilnog društva i medija je vrlo važan. S obzirom na veličinu zemlje, Crna Gora ima impresivno živopisnu i kritičku medijsku i NVO scenu, što je vrlo pozitivno i ohrabrujuće. Šta EU može učiniti? Što je više zemlja u pregovaračkom procesu, to je bolje. Konkurencija pomaže - to povećava pritisak, omogućava

kritičarima da uporede napredak sa drugim zemljama ali i da naglase i podvuku svoje uspjehe i reforme u odnosu na druge. Što prije Evropska unija počne pregovore sa Srbijom, a još idelnije sa Albanijom i Makedonijom, biće bolje za sve.

EU također može učiniti više kako bi praćenje procesa bilo transparentnije i sistematsko. Danas je komplikovano pratiti procjene Evropske komisije i različite mehanizme, ciljeve i monitoring u zemljama koje se na putu učlanjenja (kao što su izvještaji misija zemlja članica). Mnogi izvještaji i podaci nisu dostupni javnosti, a njihova forma je takva da je vrlo teško procijeniti što je zemlja zaista postigla. Transparentniji i sistematski pristup će pomoći svima onima koji žele da podrže potrebne reforme.

Korupcija kao sistem

Na Zapadnom Balkanu raširena je percepcija da sve zemlje na tom prostoru pate od korupcije na visokom nivou. Ta je percepcija vjerovatno tačna. Ali, da li je korupcija bolest, ili samo simptom?

To je važno pitanje za svakog onog ko želi da učini nešto vezano za ovaj problem, bilo da se radi o evropskim zvaničnicima zainteresovanim za moguće članstvo ovih zemalja u EU, donatorima zabrinutim za to gdje idu donacije ili zainteresovanim građanima.

Ja mislim da je korupcija samo simptom. Ona se pokušava iskorijeniti konvencionalnom terapijom – kao što su krivične istrage i procesuiranja, nova pravila, regulative i zakoni da bi se obuzdala korupcija. Sve to će pomoći jako malo, ili nimalo. Suočiti se sa realnim problemom znači prvo shvatiti njegovu suštinu. Jedino tako terapija može biti djelotvorna.

Hoću da sugerišem da bi naše mjere kojima bi trebalo da odgovaramo na korupciju na viskom nivou trebale da budu takve kao da se ne radi o zloupotrebi sistema, već o sistemu koji je tako dizajnira da u sebi nosi mogućnost korupcije.

Drugim riječima diljem Zapadnog Balkana političke i ekonomske strukture su ekonomsku moć koncentrisale u rukama malih, politički moćnih elita. Od tih elita se očekuje da vode računa o mreži klijenata unutar svake od ovih zemalja. Ali ne po principu jednakosti za sve: biti dio elite, ili blizu nje, može značiti ogromno bogatstvo, a biti distanciran od elite znači borbu za preživljavanje.

Da bih sve ovo činio manje teorijskim, evo tri, četiri primjera – opisa situacije ili događaja koji bi mogli sada da se odvijaju, i vjerovatno se odvijaju, u nekim ako ne i u svim zemljama Zapadnog Balkana.

Na primjer: hoćete da gradite tržišni centar. Tražite mnoge od brojnih dozvola koje trebaju i na kraju vam postane jasno da ih nikada nećete dobiti, osim ako ne zaposlite arhitekte, ugovarače, građevinske firme i šta još ne da bi odobrovoljili partiju na vlasti. Jednom kada zaposlite prave ljude, sve ide glatko.

Drugi primjer: vlada raspiše tender za koncesiju za ekspanzijom nekih rezervi. Vi konkurišete i izgubite. Pobjednik je predao lošiju ponudu, čak nemaju ni iskustva, ali posjeduje formalno kompaniju koju stvarno kontroliše neko na vlasti ili povezano lice. Jednom kada počnu da rade, oni ubrzo povećaju troškove ugovora sa brojnim amandmanima.

Ili još jedan primjer: vi ste odlučili da investirate u neku od zemalja Zapadnog Balkana i hoćete da napravite fabriku na određenom mjestu. Ali vladajućoj partiji trebaju birači na nekom drugom mjestu, što znači da ćete biti pod stalnom presijom – tako što će za dozvolu trebati vječnost, osim ako ne postavite fabriku tamo gdje vlada želi da ona bude...

Svi ovi primjeri izgledaju kao korupcija i pokazuju da novac i roba idu tamo gdje će napraviti najviše koristi političkoj moći. Ali svi su ili legalni ili ih je nemoguće procesuirati, što dođe na isto. Sistem, prosto, funkcioniše i dizajniran je za to. Takođe je imun na pristiske odozdo (jedna od karakteristika fuzije ekonomske i političke moći je efektivna obespravljenost biračkog tijela). Kad je tvoj gradonačelnik, direktno ili indirektno i tvoj poslodavac, ili poslodavac tvog poslodavca, ti si zaista u slaboj poziciji kao birač ili aktivista.

Ukratko, ovo je samo evolucija sistema jugoslovenskog samoupravljanja iz 1980-ih. Sistem je dizajniran tako da način života bude prihvatljiv za što je moguće veći broj ljudi, dok se na vrhu ostavlja prostor za mali broj ljudi da

žive u izobilju. Taj sistem savršeno razumiju svi oni koji su u privilegovanoj poziciji, ali ne, ili ne savim, oni koji su van privilegovanog kruga.

Kada se recimo tokom vremena, nakon pritisaka, donese nova legislativa, kada se usvoje reforme da bi se ubrzale procedure, povećala transparentnost, formirala antikorupcijska tijela, specijalno tužilaštvo, elita pronađe put da radi iste stvari, samo drugim kanalima.

Sistem radi po principu: obezbjeđuje održavanje za većinu stanovnika i skroman ekonomski rast u normalnim vremenima. Dakle, cinik bi se mogao zapitati, zašto brinuti o korupciji? Ja vidim tri razloga za brigu.

Prvi je što to dovodi do masovnih frustracije, uz pasivnost i bijes kao jedino razumnu političku opciju. Drugo, sistem funkcioniše, ali nikada dobro. Treće, takvom sistemu za održavanje je potrebna inostrana podrška - doznake od iseljenika, strana pomoć i krediti - koje su neodržive na dugi rok, a mogu biti uzrok kolapsa kada ta pomoć bude povučena.

Vjerovao sam da će integrisanje EU legislative u domaće zakonodavstvo razbiti balkanski sistem, ali više nijesam siguran u to. Čini se da su uznemirujući znaci u južnoistočnim djelovima Unije: Grčkoj, Kipru, Sloveniji, Bugarskoj, Rumuniji, Mađarskoj. Vrijedi pogledati kako se stvari odvijaju u tim zemljama, koliko se one razlikuju od Zapadnog Balkana, i do koje mjere je integracija u EU promijenila stvari. Integracija, sama po sebi, izgleda nije dovoljna i mogla bi možda biti efikasnija ako bi se prostudirale stvari.

Drugo što bi moglo da pomogne jesu strane investicije i vlasništvo. Velike međunarodne firme mogle bi biti više otporne na sistem od domaćih aktera, i mogle bi kreirati konkurentski pritisak koji bi ograničavao, do određene mjere, zarobljene lokalne kompanije da služe u političke svrhe. Strane kompanije bi mogle da izvrše uticaj na preostale državne operatere da ponude bolje servise.

Te dvije stvari treba da se međusobno dopunjuju. Države integrisane u EU su atraktivnija tržišta za ulaganje. Zemlje kandidati koje privlače strani kapitala imaju bolje mogućnosti da se integrišu u jedinstveno evropsko tržište. Ipak, moramo priznati da mi možda još ne znamo kako da se izliječimo od ove bolesti u potpunosti.

Izgraditi odgovorne institucije

Mi se u civilnom sektoru veoma radujemo otvaranju pregovora, posebno u poglavlju 23. Da li mi mislimo da su stvarno ispunjeni prioriteti koje je EU postavila Crnoj Gori u svom mišljenju o zahtjevu Crne Gore za pristupanje EU iz 2010. godine, a koji su uslov za otvaranje pregovora koji su otvoreni još prošle godine? Ne. Da li iko u ovoj sali može da kaže da Crna Gora već ima stabilne institucije sposobne da obezbede vladavinu prava, koja podrazumjeva i poštovanje ljudskih prava i borbu protiv organizovanog kriminala i korupcije? A to je ipak bio preduslov u onom mišljenju EU i za otvaranje pregovora.

Crna Gora će ući u EU, nadam se, onda kada budemo sposobni da uspostavimo veći stepen demokratije, vladavinu prava, da imamo merljive rezultate, da smo u stanju da neselektivno primenjujemo zakone, da smo u stanju da dosledno suzbijamo nekažnjivost. Međutim, očigledno je da ćemo na sve to, kao i na članstvo u EU, morati još da sačekamo. Kao nevladina organizacija, radujemo se otvaranju pregovora, kao što se radujemo i svakoj meri koja može da pomogne da se do vladavine prava dođe što pre.

Međutim, dozvolite da, prije nego što predložim nešto konstruktivno, kažem da nas bole stavovi koji dolaze iz EU, a koji govore o Crnoj Gori kao o zemlji dobrih vesti, da imamo sve samo odlične akcione planove, i tako dalje. Odmah da kažem, i ja mislim da je akcioni plan za poglavlje 23 izuzetno dobar. Međutim, ono što je rekla gospođa Rajković, da na planove i nije bilo većih komentara, samo govori u prilog našoj tezi da je to što sada konačno treba da se uradi, moglo da se uradi, tj. znalo se da treba da se uradi i pre deset godina. Jer Crna Gora nije država bez pravne tradicije, u kojoj se nikad pre nije znalo šta znači vladavina prava.

Slažem se sa gospođom Rajković, bar u oblasti korupcije, kada kaže da u Crnoj Gori postoji običaj, da su ljudi malo skloni da budu korumpirani. Kriminala će uvek da bude. Uvek će biti onih koji će biti spremni da podmite ili prime mito. Ali i među nama, kao i u svakoj ozbiljnoj državi, morate da imate one koji će biti spremni i da to kažnjavaju, one kojima je to posao. Morate da imate profesionalce policajce i državne tužioce, čija će se uspešnost objektivno ceniti i koji će u skladu s tim ocenama na svojim odgovornim funkcijama opstajati ili neće opstajati.

Dakle, nama niko nije zabranjivao sve ove godine da imamo odgovornog Vrhovnog državnog tužioca, odgovornu policiju, odgovoran sistem koji je u stanju da sprovede tu vladavinu prava, ali smo tek sada došli u situaciju, da uz pomoć pritiska iz inostranstva, sebe nateramo da obezbedimo te odgovorne institucije.

Ne treba očekivati da će sad neki heroj biti izabran za Vrhovnog državnog tužioca, to je verovatno trenutno najnezahvalniji posao koji neko u Crnoj Gori može da preuzme, pod uslovom da želi ga radi „do daske“, ali se iskreno nadam da će ovaj novi sistem, koji jeste obezbeđen promenom Ustava, doprineti da dobijemo jednu barem stručnu osobu, koju će biti više sramota nego njenih prethodnika da ne vidi očigledno i da ne zna svoje nadležnosti.

Što se tiče ostalih funkcija važnih za depolitizaciju pravosuđa, Akcija za ljudska prava uopšte nije zadovoljna garancijama koje su uvedene u nove zakone oko toga ko treba da budu novi ugledni pravници u sudskom i tužilačkom savetu. Opet nema odredbe koja sprečava sukob interesa, pa opet možemo da doživimo da supruga predsednika države sedi u sudskom savetu i disciplinuje sudije ili da se u ovim savetima nađu i funkcioneri političkih stranaka. Nažalost, to je propust i svih parlamentaraca - niko od njih nije podržao naše predloge amandmana kojima je to moglo da se spreči. Ali ipak, nadam se da novi izbori za te ljude daju šansu da se izaberu stručni pravници, da se strukom bar pomerimo u težnji da imamo odgovorno pravosuđe, koje će u narednim godinama uspeti da obezbedi

vladavinu prava.

U međuvremenu, dok se ne obezbede stabilne institucije, mislim da je najkonstruktivniji predlog za neko buduće ostvarenje pravde, da se promeni Krivični zakonik i izbrišu rokovi zastarelosti za ubistva, mučenje, korupciju, organizovani kriminal... srećom, nema zastarelosti krivičnog gonjenja za ratne zločine. I EU je primetila da u Crnoj Gori vlada nekažnjivost za te najstrašnije zločine. Ne bi bilo fer da jednog dana, kada se steknu uslovi za dosledno sprovođenje zakona, pravda jednostavno ne može da se ostvari jer je zakasnila, zastarela. To se već ispostavilo kao problem u mnogim slučajevima.

Očigledni slučajevi drastičnih kršenja ljudskih prava ostaju nekažnjeni, setimo se samo prebijanja pritvorenika u Spužu i to od strane policije, i EU je tražila da se to istraži i kazni, pa ništa nije učinjeno. Na zlostavljanje korisnika ustanove Komanski most ukazao je direktno Evropski komitet za sprečavanje mučenja, pa niko nije ni procesuiran... Konkretno na temu suzbijanja korupcije i organizovanog kriminala, i kada nam iz inostranstva serviraju slučaj, kao npr. korupcije u slučaju *Telekom*, vrhovna državna tužiteljka nikad ne izađe da kaže narode izvinite što ja to nijesam prva primetila i krenula da procesuiram, ili da neko objasni zašto se uopšte i do dan danas čeka da se to procesuiraj? Zbog čega se dešava da ljudi koji su u okruženju i šire označeni kao šefovi organizovanog kriminala uteknu iz Crne Gore, a da za to niko nikada ne snosi odgovornost? Očigledno da nemamo odgovorne institucije, ni dovoljne mehanizme da ih učinimo odgovornima, pa ćemo ih sticati, po akcionim planovima, tek narednih godina. Zato je pošteno da se bar rokovi zastarelosti izbrišu dok se takve odgovorne institucije ne izgrade.

U narednom periodu će biti neophodno ozbiljno nadzirati primenu akcionih planova i u smislu kvaliteta primene i poštovanja rokova za njihovu primenu. Ova zemlja nema previše stručnjaka i zato je neophodno u radne grupe okupiti sve koji dovoljno znaju i žele da pomognu – objavljena zalaganja Akcije za ljudska prava posebno u odnosu na suzbijanje nekažnjivosti za kršenje ljudskih prava, unapređenje rada sudskog i tužilačkog saveta i ocenjivanje rada sudija i tužilaca, kao i naši ljudski resursi i dalje su na raspolaganju u cilju što bržeg osvajanja vladavine prava u Crnoj Gori i pristupanja Evropskoj uniji.

NAPOMENA T.G.P: Posle rasprave na okruglom stolu, na pitanje novinara *Antene M* ministarstvo pravde je podsetilo da je poslednjim izmenama Krivičnog zakonika u avgustu 2013. godine već obezbeđeno nezastarevanje krivičnih dela iz oblasti organizovanog kriminala i korupcije. Akcija za ljudska prava taj korak pohvaljuje i nastavlja da se zalaže za nezastarevanje krivičnih dela ubistva i mučenja.

Bez političke volje nema izlaza

„Monitoru i pripada da organizuje ovu konferenciju“, ocijenio je **Žarko Rakčević**, koordinator *Foruma 2010*. Pogledajmo četvrt vijeka unazad: gdje je *Monitor* bio prije 23 godine, a gdje je bila ista ova, nepromijenjena vlast. Možda će dio tog odgovora govoriti i o onome ko je zaista za evropske vrijednosti, ko je iskreno protiv korupcije i organizovanog kriminala i onoga ko želi predstaviti svoje drugačije, janusovsko lice Evropskoj uniji. Možda će kroz jednu kratku retrospektivu nekome sve to biti jasnije. Možda će to nekome zvučati kao da smo zarobljenici prošlosti a možda i neće, možda će neko izvući pouke...

Početkom 90-ih zvanični stav crnogorske vlasti, iste ove - nepromijenjene, bio je da Crna Gora nije u ratu a 10.000 crnogorskih rezervista su zauzimali granice Velike Srbije. Raspamećivali, kako su govorili, Dubrovnik, rušile Dubrovnik, i pravile sramotu za buduće generacije. *Monitor* je početkom 90-ih bio potpuno jasno protiv rata, protiv etničkih čišćenja, protiv ratnih zločina, protiv deportacija izbjeglica... Gdje je bila crnogorska vlast rekli smo. EU je jasno to tada okarakterisala kao agresiju, uvela sankcije. To je bilo prije 23 godine.

U ove 23 godine ista je meta i isti hajkač. Ista meta je slobodno novinarstvo oličeno u *Monitoru*, kasnije u *Vijestima* i *Danu*. Isti su hajkači - ista nepromijenjena vlast koja crta metu svima onima koji se zalažu za evropske vrijednosti, za provjetravanje u našoj maloj i lijepoj Crnoj Gori ... Nekada su bacane bombe na *Monitor*. Danas se stvari ponavljaju. Premlaćuju se novinari koji pišu kritički i istinito. Ubijaju se novinari. I to traje.

Od 2010. zvaničan stav crnogorske vlasti je bio da u CG nema organizovanog kriminala. Izvještaji EU su bili potpuno jasni oko organizovanog kriminala. *Monitor*, *Vijesti* i *Dan* su pisali o onome što ja zaista smatram da jeste organizovani kriminal i pljačka resursa CG, a to je privatizacija KAP-a, *Željezare*, *Telekoma*... EU je saopštila da će se 2013. krenuti sa poglavljem 23. EU je u pravu i dobro je dijagnostifikovala jedan od najvećih problema te sistemske hotbotnice korupcije i kriminala u Crnoj Gori.

Koji je, sa druge strane, zvanični stav te jedne te iste, nepromijenjene elite? Zvanični stav je da je u Crnoj Gori na sceni ekonomska kriza koja je izazvana globalnim poremećajima, da je Crna Gora lider u regionu, jedina svjetla tačka čiju svjetlost i auru želi pomračiti „medijska mafija“. Meta je isti onaj *Monitor* - kao što je bilo 90-te godine, a mete su i *Vijesti* i *Dan*. Poslije četvrt vijeka imamo istu metu, iste hajkače i istu sistemsku korupciju.

Treba pomoći da profunkcionišu institucije. Lično očekujem pat poziciju i prolongiranje izbora državnog tužioca jer ne vjerujem da će opozicija dati saglasnost za izbor nekih ljudi čiji je osnovni cilj bio da zamagle organizovani kriminal, korupciju i ratne zločine. Mislim da će CG narednih mjeseci *šljafovati* u mjestu. Treba nam prisustvo EU jer su svi iskoraci koji su napravljeni u protekle 23 godine, zapravo ustupci učinjeni na zahtjev međunarodne zajednice.

Rakčević je podsjetio da „u ove 23 godine nemamo ni jedan jedini slučaj dokazane i procesuirane odgovornosti ljudi na visokom nivou“, kada je u pitanju korupcija i organizovani kriminal“.

Milan Popović, profesor Pravnog fakulteta, najavio je kako će o temi okruglog stola govoriti „u svetlu rezultata lokalnih izbora“ u tri opštine – Cetinju, Mojkovacu i Petnjici.

- Njihove glavne karakteristike su rast i jačanje vladajuće partije i politička korupcija koju je razotkrila tzv. *afera Snimak*. Govorimo, dakle, ne o korupciji na visokom, nego na najvišem nivou. Zato što je predsednik vladajuće partije vrhovni komandant te korupcije, ocijenio je Popović uz „tehničku napomenu“:

-Govoriću kao diplomirani pravnik, kao magistar i doktor pravnih nauka i profesor Pravnog fakulteta poslije 35-36 generacija studenata. Kada budem, dakle, upotrebio termine *zločinačka organizacija* i *mafija* za vladajuću partiju i

termin *fašizam* za ono što preti Crnoj Gori upotrebljavam te termine kao sociolog i kao krivični pravnik. Ako bude izvesnih nerazumevanja, raspoložen sam da u dodatnim komunikacijama iznesem i dodatne argumente.

Prvi zaključak koji ja izvodim u okviru ovih rezultata na lokalnim izborima u vezi sa temom naše konferencije jeste da odgovorna i principijelna opozicija ne sme učestvovati na bilo kojim izborima u CG u ovim ekstremnim neuslovima. Kada kažem ekstremnim neuslovima, kao krivični pravnik ću precizirati da tu nije reč samo o zloupotrebi državnih resursa u političke svrhe. Ko je pročitao Krivični zakon CG on zna da je ovde reč o više najtežih krivičnih dela protiv osnova ustavnog uređenja. Zbog toga tvrdnja da je *afeta Snimak* ponudila evidenciju o tome da je vrh DPS-a na čelu sa aktuelnim predsednikom vlade, najopasnija zločinačka organizacija iz člana 401 Krivičnog zakonika, nažalost nije uopšte izraz emocija i preterivanja jednog profesora Pravnog fakulteta.

Ovih dana nas guši nepodnošljiva količina arogancije i besmisla u obliku rečenice *nema dokaza*. Čak i student koji je položio Krivično pravo zna da nam je *afeta Snimak* ponudila nedemantovana samooptužujuća priznanja. Reč je dakle o dokazima najveće dokazne snage. Reč je čak o notornim činjenicama. Zaglušujuće ćutanje pravosudnog sistema, a o uličarskom rečniku i svakodnevnom pretećim agresijama predsednika Vlade i vladajuće partije - juče smo imali priliku da to čujemo u parlamentu - ne treba trošiti reči.

U ovim uslovima odgovorna opozicija ne sme više učestvovati na izborima jer time pomaže zločinačkoj organizaciji da završi ono što radi. Želim da ukažem na konsekvence. Dakle, ako demokratske snage u CG uz pomoć prijatelja iz EU ne uspeju da zaustave rastuću agresiju i nasilje, onda klizimo u fašizam. Vjerujem da je ljudima u ovoj sali poznato i da delovi EU klize u tu opciju, opasnost je šira. Ali, u Crnoj Gori ta opasnost je još veća zbog relativnog nedostatka demokratske tradicije.

Građani - to je još jedan mit, naročito u NVO svetu. Kao neki idealni građanin koji samo čeka pozitivne promene i alternative. A isključuje se hipoteza da je širina i dubina korupcije u ovom društvu otišla toliko daleko da ja i ne znam koliki je procenat građana zahvatila tim *kvarom*.

Samo se aktuelnom patologijom politike u Crnoj Gori može objasniti zbog čega - iako je na dohvat ruke jedna pozitivna alternativa - tolika paraliza ključnih aktera oko te alternative. Principijelna opozicija, SDP i Evropska komisija, to su tri aktera koja mogu za samo mesec dva, izvesti izglasavanje nepoverenja hiper-korumpiranoj vladi Mila Đukanovića, zatim formirati novu parlamentarnu većinu i izabrati privremenu tehničku vladu koja će imati mandat da u najdalje godinu-dve pripremi vanredne parlamentarne izbore. Krivično procesiranje vrha vladajuće partije a moguće i zabrana vladajuće partije kao najopasnije zločinačke organizacije - zaštita postoji mnoštvo evidencije - su svakako pretpostavke za održavanje vandrednih parlamentarnih izbora, zaključio je Popović.

- Za konsolidaciju vladavine prava u Crnoj Gori od ključne je važnosti reforma pravosuđa i borba protiv korupcije, svakako i one na visokom nivou, slaže se **Milena Joksimović**, sekretar Omladinskog kluba Pozitivne CG. „Pregovori o pristupanju su sada dosta složeniji i sigurno se neće završiti samo obećanjima, već će se tražiti i konkretni rezultati. Za konsolidaciju vladavine prava u CG od ključne je važnosti reforma pravosuđa i borba protiv korupcije, svakako i one na visokom nivou. Reforma pravosuđa podrazumijeva konstituisanje pravosudnog sistema na principima nezavisnosti, nepristrasnosti, odgovornosti i efikasnosti.

Reforma pravosuđa je na početku. Imamo usvojene akcione planove za poglavlja 23 i 24 ali indikativno je to što je u akcionom planu za poglavlje 23 osnivanje Agencije za borbu protiv korupcije predviđeno tek za januar 2016. Tim prije što Crna Gora ima set antikoruptivnih zakona ali se oni ne primjenjuju ili se primjenjuju na selektivan način. Osnovno je pitanje da li država želi da sprovodi evropske pravne tekovine. A osnovni razlog zbog kojeg nema borbe protiv visoke korupcije jeste nedostatak političke volje.

Dubok uzrok korupcije je institucionalno sistemske prirode. Imamo institucije koje su politizovane i neefikasne. Neophodno je da se institucije oslobode političkog uticaja. Nema borbe protiv korupcije bez preventivnih mjera, bez edukativnih mjera i bez represivnih mjera. Od njih bi posebno naglasila oduzimanje imovine stečene na nezakonit način.

Pored reforme pravosuđa, svakako je neophodna i reforma državne uprave“, zaključila je Joksimović.

Nadovezao se **Budo Minić**, advokat i kandidat za sudiju Ustavnog suda: „Zašto naši lijekovi nijesu efikasni u oblasti napora da pravosuđe učinimo efikasnijim? Razlog je što ti naši lijekovi imaju samo ambalažu, ali sadržaj ne odgovara pravoj recepturi. Imamo pravnu regulativu koja nam je diktirana spolja, i nerijetko nije u dovoljnoj mjeri prilagođena stvarnim potrebama crnogorskog društva...”

-Reći ću nekolike rečenice o Tužilačkom savjetu, ne o cijelom nego o onome koji je biran iz redova „uglednih” pravnika, sa potrebom da se fingira neko tijelo koje će kao obaviti funkciju koja stoji u zakonu. Ko je nedavno vidio izvještaj o predlogu kandidata za tužilaštvo, vidio je tamo *uglednog pravnika* koji je grobar crnogorske tužilačke organizacije i koji sad treba da predloži tužioca koji će - iz tih ruševina - da rekonstruiše novo Tužilaštvo. Novog vrhovnog tužioca - da promjeni metode i način rada koji je aktivno promovisao dok je bio na čelu tužilaštva upravo taj *ugledni* pravnik.

To je ruganje Evropi i naporima stručne javnosti da se pravosuđe učini efikasnijim. Osoba koja je bila ne čelu te tužilačke organizacije pred kojom su prolazili vozovi krupnih problema je jednoglasno predložena za ponovni izbor. Kažem jednoglasno naglašavajući da tamo sjede i ljudi koji nijesu unutar tužilačke organizacije.

U Sudskom savjetu ista stvar. Tamo još ima i Kancelarija za borbu protiv korupcije u sudstvu. Prije više od dvije godine podnio sam krivičnu prijavu sa naslovom *Korupcija u samom vrhu sudstva*. Dvije godine niti se usuđuju da je odbace, niti da nešto urade. Jer su tamo jasno sadržani dokazi o tome koliko je palo sudstvo.

„Niko u Vladi, u ministarstvima u NVO sektoru nema iluziju da su moguće stvarne, istinske promjene, implementacija evropskih vrijednosti i brži put ka članstvu u EU sa postojećim nedostatkom političke volje”, naglasio je tokom svog izlaganja **Željko Ivanović**, direktor dnevnog lista *Vijesti* uz tvdnju „Ta politička volja ne postoji u samom vrhu vlasti”.

- Ako bi rekao da je osnovna prepreka i osnovni problem Crne Gore jedan čovjek, odmah će neko reći - ti si ličan ili nijesi konstruktivan. Nema u tome ništa lično. Nije, zapravo, problem taj jedan čovjek - problem je sistem koji je taj jedan čovjek, njegov tim, njegova partija, njegova vlada razvio za ove 23 godine. U tom sistemu se zna ko su pobjednici, i ko su poraženi.

Pobjednici su korupcija, nepotizam, bezakonje. A poraženi su pravda i pravo, evropske vrijednosti, civilni sektor. Možemo mi da pričamo o sjajnim agendama i dokumentima, velikoj volji pojedinih segmenata ovog društva da se mjenja, ali dok se ne promjeni najmoćniji centar u ovoj zemlji, od čije političke volje zavisi kompletna promjena društva i implementacija svih ovih standarda, prosto je, čak i cinično govoriti o bilo kakvom napretku”.

U svom izlaganju **Mladen Bojanić**, potpredjednik Pozitivne Crne Gore, prvo se obratio gospođi Svetlani Rajković. „Rekli ste da Vi i Ministarstvo pravde pozivate ljude koji mogu stručnošću da pomognu u procesu integracija. Evo ja javno kažem da sam veoma raspoložen da pomognem u stručnom dijelu. Besplatno. Jedini uslov je da me pozovete i da mi se daju dokumenta na uvid i da pomognem u otkrivanju korupcije na visokom nivou. Prvenstveno mislim na tržište kapitala, bankarsko tržište, i naravno na sprečavanje pranja novca. Rado ću se odazvati svakom pozivu da vam u tom stručnom djelu pomognem».

Potom je Bojanić dodao: „Svakodnevno nam paraju uši tvrdnjama da su direktne strane investicije nešto što će da donese boljitak svim građanima. Ja tvrdim da neće. To je jedna zabluda koja se svjesno forsira. U zemlji koja ima visok stepen korupcije, kao što je Crna Gora, strane direktne investicije samo pospješuju tu korupciju i rade samo u korist daljeg raslojavanja društva.

U periodu 2006 - 2010. imali smo stranih direktnih investicija između 4,5 i 4,7 milijardi eura. Ja vas sada pitam, okrenite se oko sebe, je li to donijelo boljitak svim građanima ili je samo jedna elita iskoristila to? Nebitno iz kojih zemalja dolaze te investicije ukoliko ova država nije u stanju da sprovede punu vladavinu prava, a čini mi se da još uvijek nema političke volje za tako nešto. Neka kao dokaz za ove tvrdnje posluži činjenica da imamo sumnje u korupciju prilikom tri najveće investicije u Crnoj Gori: privatizaciju *Telekoma* i KAP-a i djelimičnu privatizaciju i dokapitalizaciju *Elektroprivrede*”.

U diskusiju se uključi i Slaven Radunović. „Nije problem u državnoj administraciji i u činovnicima - oni uglavnom

rade sjajan posao. Oni čak, svojim velikim naporom i time što uspijevaju da odrade sve zahtjeve koji su stavljeni pred njih u procesu integracija, na neki način prave paravan za nedostatak političke volje koji postoji. Jedini problem kod integracija je u nedostatku političke volje. Bilo je zakona i do sad, manje ili više dobrih, ali da su se poštovali ne bi mi bili u ovoj situaciji. Svo ovo prilagođavanje EU standardima ima jedan preduslov a to je da želimo da mjenjamo Crnu Goru. Većina građana želi. Rekao bih 99 odsto, ali imamo problem sa onih jedan posto...”

„Željela bih da zahvalim svim nezavisnim medijima na njihovoj ulozi koju su imali u borbi protiv korupcije na svim nivoima”, rekla je **Ana Selić**, CEMI. „Prije svega na vrijednim istraživanjima koja bi, da su bila podržana od nezavisnog sudstva i tužilaštva, dovela do nemjerljivih rezultata u napretku evropskih integracija. Ali postoji nešto što se zove odgovornost medija. Svi mediji bi trebali da budu svjesni profesionalne etike i integriteta koji je potreban da bi se radio ovaj posao. Možemo da primijetimo tri struje: javni servis čije je izvještavanje parcijalno, nepotpuno, neobjektivno. Nezavisne medije, koji se - ne znam iz kojeg razloga - u zadnje vrijeme trude da imaju što skandaloznije naslove. I imamo ove *spin of*-ove koji koriste vulgarni, huškački jezik, koji ne znam zašto nijesu procesuirani”.

Mehmet Bardhi, Demokratski Savez, je ukazao na pitanje „da li postoje snage, prije svega političke, da se nešto mijenja u Crnoj Gori? Sa mog stanovišta, vidim da toga nema. Dosta pojedinaca koji su bili aktivni ranije, sada su začutili. Oni su umjesto pohvala za ono što su učinili i za što su se zalagali, dobili sasvim obrnuto”. Bardhi je iznio stav da vladavini prava i borbi protiv korupcije treba pridodati i pitanje manjinskih i ljudskih prava. „Kažem to jer je Crna Gora višenacionalna. Sada su na čelu države predstavnici samo jedne nacije u najvišim organima. Na koji način ću ja biti zadovoljen? Teško da će oni znati šta mene najviše boli, šta me tišti”.

- Da li možemo reći da je Crna Gora stabilna država ako se neko ko nešto drugačije misli odmah optužuje da je protiv Crne Gore, a ne protiv određene politike, zapitao se Bardhi na kraju svog izlaganja.

„U novinarstvu postoji nekoliko strogih etičkih normi”, podsjetio je glavni urednik *Monitora* **Esad Kočan**. „Jedna je vrlo važna - odgovorni smo ne samo za ono što napišemo, nego i za ono što prešutimo. Tražilo se da prešutimo Dubrovnik i Srebrenicu, da prešutimo zločin deportacija, ulogu crnogorskih vlasti u svemu tome, tražilo se da prešutimo privatizacije *Željezare*, KAP-a i EPCG, da ne primijetimo serviran podatak o korupciji prilikom prodaje *Telekoma*. Nijesmo pristali na sve to i zbog toga smo dosljedno tretirani kao neprijatelji države. To je najznačajnije iskustvo *Monitora*.

Samo u medijima koje ne kontroliše vlast, mogli su o zloupotrebama moći sve ove godine da progovore građani, hrabri insajderi. Fenomen je da su u većini slučajeva najkuražniji građani bili policajci. **Slobodan Pejović** je svjedočio o deportacijama - znamo šta je doživio. **Goran Stanković** o premlaćivanju u policijskim prostorijama. I on prolazi golgotu. **Slavoljub Šćekić** je poslat mafiji kao na strijeljanje. Službena verzija o samoubistvu policijskog načelnika iz Rožaja **Ernada Kalača** vrijeđa zdrav razum. Tu je svjedočenje **Suada Muratbašića** o tome kako je ćeran da krade izbore za DPS. Tu su i policajci koji su progovorili o organizovanom kriminalu na prelazima prema Kosovu. I onda morali bježati iz zemlje. Preskočiću nekoga...

Mi, mediji, građane u ime javnog interesa podstičemo da progovore, predstavnici EU ih zovu da prijave korupciju i kriminal u krilu vlasti. A kad progovore na njih se režim obruši svom silinom. Mi, da ne bismo imali tretman neprijatelja, trebalo je samo da izdamo te ljude. Kada smo to odbili kreću organizovane hajke čiji je vrh nedavna *Bebina konferencija*. Tu su *Monitor*, *Vijesti* i *Dan*, poglasili za – medijsku mafiju. Neka oni rade svoj posao. Ja mogu samo poručiti - mi izdati ove hrabre ljude nećemo, niti preuščivati ono zbog čega novinarstvo u Crnoj Gori ima smisla da postoji”.

Za systemske promjene

1. Da bi se izborili sa korupcijom neophodno je promijeniti sistem;
2. Važna je politička volja i saradnja vlade, parlamenta, pravosuđa, medija i civilnog sektora;
3. Potrebno je izgraditi nezavisno pravosuđe, jačanje antikorupcijskih tijela i administrativnih kapaciteta u suzbijanju korupcije na svim nivoima;
4. Neophodno je ojačati kontrolnu ulogu parlamenta;
5. Uskladiti zakonodavni okvir sa onim u EU;
6. Rezultata u borbi protiv korupcije i organizovanog kriminala ne može biti bez presuda za korupciju na najvišem nivou;
7. Profesionalni i istraživački nastrojeni mediji neophodni su u borbi protiv korupcije. Mediji moraju jačati samoregulaciju i imati slobodan pristup informacijama;
8. Monitoring rezultata u borbi protiv korupcije mora biti transparentan - i od strane EU i od strane zemalja članica;
9. Potrebno je organizovati treninge policije, pravosuđa, predstavnika parlamenta, medija i ostalih aktera.

Maska za trule daske

Predstavnici civilnog sektora sa kojima smo razgovarali smatraju da nakon dugoočekivanih ustavnih promjena Vlada u predloženom setu zakona iz pravosuđa o kojima će parlament glasati u ponedjeljak nije uvrstila mnoge važne preporuke Venecijanske komisije

Evropska komisija predstavila je Savjetu Evrope *Izveštaj o ispunjavanju uslova za otvaranje pregovora Crne Gore sa EU u poglavljima 23 i 24*, koja se odnose na pravosuđe i borbu protiv korupcije i organizovanog kriminala.

Portparol Komisije **Peter Stano** saopštio je da se u Radnoj grupi za proširenje vodi rasprava i da će kada dogovor bude postignut Crna Gora biti pozvana da pošalje svoju pregovaračku poziciju za oba poglavlja.

Prethodno je podgorički *Dan* objavio da je Evropska unija odluku o tome da li će sa Crnom Gorom otvoriti pregovore u najtežim poglavljima 23 i 24 odgodila, te da će to umjesto 30. septembra učiniti nakon usvajanja izvještaja EK. Ministar inostranih poslova **Igor Lukšić** saopštio je da nema nikakvog odgađanja i da će posao biti završen do kraja godine.

Dok crnogorska javnost tumači da li se možda radi o usporavanju i oprezu Brisela zbog (ne) postignutog u tim oblastima i brojnim nerasvjetljenim aferama, gotovo u potpunoj tišini završava se proces usvajanja važnog seta zakona iz pravosuđa.

Četiri predloga zakona, koji se odnose na Ustavni sud, Vlada je dostavila parlamentu i oni će biti na dnevnom redu Skupštine u ponedjeljak, 23. septembra.

Predlozima zakona prethodile su ustavne izmjene u dijelu pravosuđa, koje su, po mnogima omogućile nove zakone koji će crnogorsko pravosuđe, bar na papiru, osloboditi političkog uticaja. Brisel je u prošlosti često upozoravao Crnu Goru da je politizovano i neefikasno pravosuđe jedno od glavnih prepreka za dalje napredovanje zemlje ka članstvu u EU.

Očekivalo se da će izmjene Ustava donijeti i bolje zakone. Vlada je ponosno saopštila: „Izradom predloga za izmjene i dopune seta zakona iz oblasti pravosuđa, Vlada je potvrdila maksimalnu odgovornost i posvećenost implementaciji ustavnih amandmana i ispunjavanju obaveza u pregovaračkom procesu za članstvo Crne Gore u Evropskoj uniji”.

Predstavnici civilnog sektora sa kojima smo razgovarali, međutim, nijesu zadovoljni. Oni smatraju da Vlada nije uvrstila mnoge važne preporuke Venecijanske komisije.

„Nezadovoljni smo predlozima zakona. Poslali smo 14 amandmana samo na Prijedlog zakona o Ustavnom sudu, a poslaćemo i na ostala tri zakona. Iako

Tea Gorjanc-Prelević:
„Nezadovoljni smo predlozima zakona. Poslaćemo parlamentu amandmane na sva četiri. Iako ima pomaka, mnoge važne stvari nijesu urađene. Tako, recimo, nigdje ne stoji da oni koji nijesu sudije u Sudskom savjetu ne mogu biti članovi ili čak predsjednici partija. Kaže se da samo moraju biti pravnici”

ima pomaka, mnoge važne stvari nisu urađene. Tako, recimo, nigde ne stoji da oni koji nisu sudije u Sudskom savjetu ne mogu biti članovi ili čak predsjednici partija. Kaže se da samo moraju biti ugledni pravnici“, kaže za **Monitor Tea Gorjanc-Prelević**.

„Da bismo sprečili da oni budu ugledni, ali ipak ranije osuđivani, da budu familijarno ili politički neprimereno povezani, tj. u sukobu interesa koji bi naštetio utisku javnosti o nezavisnosti i nepristrasnosti koji to telo mora da uživa, predložili smo dopune Predloga“, kaže direktorica HRA. Ta NVO je predložila da novi zakon sadrži odredbu kojom će se propisati da ti članovi Savjeta ne mogu biti osobe pravosnažno osuđene, ali ni bračni drugovi i rođaci, ni funkcioneri političkih stranaka.

Ona kaže da je posebno neshvatljivo da nije bilo mogućnosti za javnu raspravu o tako važnim predlozima zakona.

Akcija za ljudska prava je i ranije više puta kritikovala zakonska rješenja vezana za Sastav Sudskog savjeta, odnosno njegovu nezavisnost.

Sudski savjet je neposredno odgovoran za izbor i napredovanje, disciplinsko kažnjavanje i razrješenje sudija.

Prema novim rješenjima Sudski savjet bira predsjednika Vrhovnog suda, a ne Skupština kao do sada.

Baš ovih dana doskorašnja predsjednica Apelacionog suda **Svetlana Vujanović**, supruga predsjednika države **Filipa Vujanovića**, izabrana je za sutkinju Vrhovnog suda. Kazala je da nema ambiciju da se kandiduje za predsjednicu tog suda. U slučaju da se predomisli, a postojeći predlozi usvoje, ne bi bilo nemoguće da se o njenom izboru izjašnjavaju članovi DPS. Detalj o tome da joj je suprug šef države sigurno im ne bi bio mrzan.

U rješenjima koja će se naći u ponedjeljak pred poslanicima, napominje Gorjanc-Prelević, nema ni odredbe o sprečavanju sukoba interesa.

Jedan od amandmana koji se odnosi na rješenje Sudskog savjeta stigao je iz CEMI. Oni traže ukidanje uslova od pet godina radnog staža za izbor sudija u Sudski savjet.

„Čak 40 odsto sudija ne zadovoljava ovaj uslov i sa tog aspekta ne bi mogli da se prijave i time ne bi bio zadovoljen ustavni princip ravnomjerne zastupljenosti sudija“, objasnio je **Vlado Dedović** iz te NVO.

Kada je riječ o Prijedlogu zakona o Ustavnom sudu, taj dokument, kažu u Akciji, sadrži odredbe koje *izuzetno zabrinjavaju*.

„Tim odredbama se omogućava Ustavnom sudu da da rok Skupštini ili drugom nadležnom organu da do određenog roka izmijeni neustavni ili nezakoniti propis i da, ako ovaj to učini, u tom slučaju obavezno obustavi postupak i odluku nikada ne objavi. Ovakvo rješenje podriva pravnu sigurnost i sprečava da se retroaktivno saniraju posljedice neustavnih ili nezakonitih propisa“, objašnjavaju u HRA.

Ako bi te odredbe zaživjele, građani kojima je nanijeta šteta primjenom neustavnog ili nezakonitog propisa ne bi mogli biti oslobođeni zatvora, dobiti obeštećenje, ali ni promijeniti ili spriječiti izvršenje odluka koje su im nametnute na temelju takvog neustavnog propisa.

Pozitivno je, smatraju, to što je konačno omogućeno sudijama Ustavnog suda da objave izdvojeno mišljenje prilikom donošenja odluke Ustavnog suda. To je 2008. godine bio predlog Akcije.

Da Predlog izmjena zakona o Ustavnom sudu ima ozbiljnih propusta slažu se i u skupštinskom Odboru za politički sistem, pravosuđe i upravu. To tijelo nije usvojilo taj predlog zakona, ali ni predlog Zakona o državnom tužilaštvu.

U setu zakona koji se mijenjaju je i Zakon o državnom tužilaštvu. Tokom ustavnih izmjena najviše se pregovaralo upravo o izboru Vrhovnog državnog tužioca, koji će se umjesto prostom, birati dvotrećinskom većinom u parlamentu uz deblokirajući mehanizam.

Ako bi odredbe Predloga zakona o Ustavnom sudu zaživjele građani kojima je nanijeta šteta primjenom neustavnog ili nezakonitog propisa ne bi mogli biti oslobođeni zatvora, dobiti obeštećenje, ali ni spriječiti izvršenje odluka koje su im nametnute na temelju takvog neustavnog propisa

Iz SNP i Pozitivne su najavili amandmane koji se odnose na predlaganje članova Tužilačkog savjeta. Iz DF su kazali da oni neće predložiti zakone.

„Tužilaštvo je najslabija karika u pravosudnom sistemu, posebno kad se ima u vidu organizovani kriminal i korupcija. Tužilaštvo je pod najvećim uticajem DPS-SDP-a”, rekao je **Vladislav Bojović** iz DF-a, navodeći da partijama na vlasti takva rješenja omogućavaju da u nedogled održavaju v.d stanje u Tužilaštvu.

Da vlast želi da što duže zadrži trenutno stanje u pravosuđu, jasno je. Samo tako mogu brojne afere ostati nerasvijetljene. Za Evropu zato treba maska za *trule daske*.

Milena PEROVIĆ-KORAĆ

Kumovi okovali pravosuđe

Ne treba se začuditi ako sjutra čujemo kako će Vlada, novcem poreskih obveznika, vraćati kredite koje je *Vektra* uzimala zalažući privatizovanu imovinu u Pljevljima i Herceg Novom

Ponovo se nijesu obistinile najave **Dragana Brkovića** i njegovih saradnika iz *Vektre Montenegro* (u stečaju), njenih kćerki firmi (uglavnom u stečaju), Vlade i crnogorskog pravosuđa.

Dakle, pljevaljska kompanija *Vektra Jakić* nije, sredinom septembra, izašla iz stečaja u kome se nalazi od maja prošle godine, zbog neotplaćenog kredita koji potražuje mađarska *OTP banka*. Uzalud je **Milić Popović**, jedan od najbližih Brkovićevih saradnika, najavljivao kako će ukidanje stečaja dokazati da *OTP banka* nije mogla tražiti uvođenje stečaja, pošto nije bila povjerilac *Jakića*. „Dokazali smo da je na taj način samo zaustavljena investicija čija bi realizacija imala velike pozitivne efekte za cijelu Crnu Goru“, tvrdio je Popović. Bez priželjkivanih rezultata, makar za sada.

Umjesto toga *Vektra Jakić* je Privrednom sudu u Bijelom Polju podnijela tužbu protiv *OTP banke* tražeći obeštećenje od nekih 80 miliona. Mađari su, po mišljenju vlasnika *Vektre* i njihovih advokata, pljevaljsku kompaniju oštetili tako što su pred sudom zatražili stečaj!? Ne smeta im ni to što je sud prihvatio taj zahtjev.

„Ovo je prvi slučaj u Crnoj Gori da dužnik tuži povjerioca zato što ovaj želi da naplati svoj novac podnošenjem zahtjeva za stečajni postupak“, potvrdio je *Vijestima* informaciju o tužbi **Filip Jovović**, advokat *OTP banke*. Jovović je i tada ponovio kako njegove klijente - *OTP banku* i njenu ovdašnju ekspozituru, *Crnogorsku komercijalnu banku* (CKB) – mnogo više zanima sudbina njihove žalbe Apelacionom sudu. A u njoj, podsjetimo se, zahtijevaju poništenje proljetošnje odluke Privrednog suda u Bijelom Polju, da zbog (najavljenog) desetominutnog kašnjenja advokata *OTP banke* odbaci njihovu tužbu protiv *Vektre Jakić* i, praktično, učini nenaplativim dokumentovana potraživanja od 77 miliona eura.

Priča o stečaju desetak kompanija iz Brkovićevog sistema *Vektra* – od Pljevalja i *Jakića* do Herceg Novog i tamošnjeg *HTP Boka* – a sve zbog nevraćenih dugova prema *OTP banci* većih od 100 miliona eura, traje praktično dvije godine. U najkraćem: Brković je, uz svesrdnu pomoć pravosudnih (a sumnja se i izvršnih) vlasti, sudski postupak, koji prema važećim propisima može trajati jedva nešto duže od mjesec dana uspio razvući u beskonačnost. Sudije su odgađale ročišta zbog svojih i tuđih bolesti, advokati su, u minut do dvanaest, otkazivali punomoćja, ekspertize su se *smjenjivale* i *nadodavale*, a eksperti i sudski vještaci jedni drugima *suprotstavljali* mišljenja i računice.

Još je u maju prošle godine izgledalo kako su Mađari, konačno, izgubili strpljenje. „Uprava mađarske *OTP banke* razmišlja o pokretanju međunarodne arbitraže protiv države Crne Gore“, objavili su tada domaći i strani mediji. Potom je priča o arbitraži pala u zaborav. Vlade **Igora Lukšića** i **Mila Đukanovića** su sa *OTP bankom* rješavale

Brković i Ivanović su najavili nastavak saradnje Đukanovićeve Vlade i Đukanovićevog kuma. Svako ko zna njihove poslovne biografije, u jedno je siguran. Kakav god da bude, taj će nas posao skupo koštati

Ne bi bilo prvi put da Dragan Brković i njegova Vektra prave profit na račun poreskih obveznika. Naprotiv, mnogi uspjesi te kompanije direktna su posljedica poslovanja sa državom

prvenstveno pitanje KAP-ovih dugova prema ovoj banci. Istina, *Vektra* ni jednog trenutka nije bila sasvim u drugom planu.

Zato su glasnogovornici banke iz Budimpešte (uz naftnu kompaniju MOL, OTP je jedno od dva najveća mađarska preduzeća) ponovo pokrenuli priču o arbitraži. Oni su se, preko RTV *Pljevlja*, ponovo obratili ovdašnjoj javnosti ukazujući na „razne pokušaje *Vektra grupe*“ da osujeti naplatu njihovih potraživanja. Sve to je, kažu, „plod jedne orkestrirane kampanje od strane ljudi, povezanih sa *Vektra grupom*, koji žele da na svaki način izbjegnu svoje obaveze“. Nabrajajući neke od navodnih nezakonitosti sa kojima su suočeni, autori saopštenja prstom upiru na crnogorsko pravosuđe i pravni sistem.

„Pravni sistem za sada nije položio ispit, obzirom da ovakve zloupotrebe nisu spriječene, niti izgleda da postoji volja da se tome stane na put“. Slijedi krajnje ozbiljno upozorenje: „Ukoliko se ovakvo stanje nastavi i OTP i dalje bude nezakonito šikaniran i diskriminisan, takva situacija bi narušila ugled Crne Gore kao primamljive investicione destinacije, a sasvim sigurno može dovesti i do izdizanja ovog problema na međunarodni nivo i traženje pravičnog zadovoljenja kroz arbitražni postupak“.

Tako smo, nakon *Željezare* i *Kombinata aluminijuma*, suočeni sa još jednim arbitražnim postupkom koji bi za rezultat mogao imati finansijski atak na državni budžet. Pravni stručnjaci i ekonomski analitičari su, još početkom prošle godine, upozoravali da bi način na koji se vodi stečajni postupak u slučaju Brkovićevih kompanija kao konačan ishod mogao imati to da njegovi dugovi padnu na teret crnogorskih poreskih obveznika.

Ne bi, konačno, to ni bio prvi put da Dragan Brković i njegova *Vektra* prave profit na račun poreskih obveznika. Naprotiv, mnogi uspjesi te kompanije direktna su posljedica poslovanja sa državom.

Počnimo od KAP-a. Nedugo po uvođenju ekonomskih sankcija Savjeta bezbjednosti prema tadašnjoj SRJ, menadžment KAP-a i Vlada Crne Gore su odlučile da većinu uvozno–izvoznih poslova *Kombinat* ubuduće radi uz posredovanje *Vektre*, par godina stare kompanije sa nekoliko zaposlenih, registrovane za uvoz i prodaju francuskih automobila marke *peugeot*. Postoji priča kako je nekoliko tih automobila, navodno je u pitanju bio model 107, poklonjenih ljudima na pravom mjestu u vrhovima tadašnjih DPS vlasti, kumovalo poslu sa *Kombinomatom*.

Potom je Vlada kupila Brkovićev građevinski prvijenac, ne mareći za činjenicu da je riječ o krajnje nekvalitetnoj divljoj gradnji (lavori i kante za skupljanje kišnice bili su godinama prepoznatljiv „ekološki“ dekor Ministarstva turizma). Cijene kvadrata su, zato, bile svjetske – od njih se ne bi zastidjele ni nekretnine u centru Rima ili Londona. I taj ceh su Đukanović i Brković pretovarili na KAP.

Nedugo zatim *Vektra* je na listi kompanija kojima je KAP dugovao novac dobila privilegovan status „stranog povjerioca“. U prevodu, jedne od tri firme kojima je *Kombinat* vraćao dugove po svaku cijenu. Jednako, po svaku cijenu je sprečavana bilo kakva mogućnost da se provjeri opravdanost tih potraživanja.

Brković je, na talasu tog i takvog uspjeha, privatizovao i nekadašnje *Rumijatrans* i *Moračatrans*, integrisao ih i preimenovao u *Horizont logistics*. Nije mnogo prošlo, a nova kompanija je likvidirana. Radnici su ostali bez posla.

Za neko vrijeme Dragan Brković se okrenuo kupovini nekretnina. Đavo mu, ipak, nije dao mira.

Brković je imovinu *Vektre Jakić* kupio kroz stečaj 2006. godine za 1,6 miliona. Kupovinu je uslovio zahtjevom da mu Vlada, preko Direkcije za šume, omogući višedecenijsku koncesiju na „sve površine Šumske uprave Pljevlja“. Iako je konzorcijum tada već postojećih drvoprerađivača sa sjevera Crne Gore, *PV kompanija*, za istu koncesiju ponudio 20 miliona eura više od Brkovića, posao je, na 30 godina, dobio omiljeni biznismen svih crnogorskih Vlada. Danas *Vektra Jakić* duguje novac za koncesiju, ali to njenim vlasnicima ne smeta da traže njeno produženje – do 2041. Koliko bi tek tada *Jakić* dugovao, možemo samo da pretpostavimo.

Uglavnom, *Vektra Montenegro* je krajem 2007. kupila i državne akcije HTP *Boka* za 22 miliona eura uz obavezu investicija od 64 miliona eura. U međuvremenu su i HTP *Boka*, i njen većinski vlasnik *Vektra Montenegro* završili u stečaju. Država, odnosno Vlada Mila Đukanovića, i pored toga ne razmišljaju o raskidu ugovora. Dijelom zato što

je kupoprodajni ugovor napravljen tako da bi *Vektra*, čak i u slučaju da se ugovor raskida zbog njenog (ne)činjenja, od države dobila obeštećenje. A dobrim dijelom i zbog toga što je Dragan Brković, poput većine tajkuna sa DPS-ovog dvora, postao sljedbenik poslovnog metoda po kome ne morate raditi da bi profitirali. Dovoljno je da založite jeftino kupljenu, državnu imovinu.

Primjera radi, godinu pošto je za 1,6 miliona kupio *Vektru Jakić* Brković je tu kompaniju založio kao obezbjeđenje kredita od 73,6 miliona eura koji je *OTP banka* dala njegovoj krovnoj kompaniji, *Vektri Montenegro*. A danas taj kredit od *Jakića* potražuju i OTP i *Vektra*. Po sličnom principu, Dragan Brković je kod domaćih i stranih banaka založio dobar dio nekretnina pazarenih i na Crnogorskom primorju. Ne vodeći nimalo računa o ljudima koji su živjeli zarađujući u kompanijama koje su mu dopale.

U Pljevljima kruži vic: radnici *Jakića* platu primaju redovno – svakog novembra. Stvarnost nije tako vesela. U momentu kada je Privredni sud proglasio (novi) stečaj u *Vektri Jakiću*, radnicima ove kompanije Brković je dugovao 12 plata. Godinu ranije – samo devet. Isto koliko i 2009. Sindikalne aktiviste koji su organizovali štrajk, istjerao je sa posla. Slično i u Novom. Tamo su ljetos štrajkovali zbog sedam neizmirenih plata, šest naknada za prevoz, dva regresa, neisplaćenih poreza i doprinosa za tri godine. Ti podaci Brkoviću ne smetaju da se samohvališe i predstavlja kao *radnička majka*.

A u danu kada se nijesu ostvarile najave Dragana Brkovića i Milića Popovića da će *Vektra Jakić* izaći iz stečaja, posrnulu firmu u Pljevljima obišao je ministar poljoprivrede **Petar Ivanović**. Novinari od njega nijesu mogli saznati da li je Vlada Brkoviću *ispod žita* dala 500 hiljada eura sa kojima on ovih dana otkupljuje radnička potraživanja, kako bi stekao prevlast među povjericima *Jakića*.

Umjesto toga Brković i Ivanović su se slikali u praznim (nezavršenim) halama i najavili nastavak saradnje Đukanovićeve Vlade i Đukanovićevog kuma. Detalje nijesu otkrivali. Ali svako ko zna njihove poslovne biografije, u jedno je siguran - kakav god da bude, taj će nas posao skupo koštati.

Najave stižu. Zato se ne treba začuditi ako sutra čujemo kako će Vlada, novcem poreskih obveznika, vraćati kredite koje je *Vektra* uzimala zalažući privatizovanu imovinu u Pljevljima i Herceg Novom.

Zoran RADULOVIĆ

Brisel snima

Poslije mnogih nezaslužениh komplimenta od evrotehnokrata, crnogorska vlast je očekivala da će Brisel zažmuriti i na aferu *Snimak*. Prevarila se. To što je nama postalo normalno da se glasovi na izborima kupuju novcem, zapošljavanjima i ucjenama, ne može nas činiti dijelom EU

Crnogorska vlast se prevarila u procjeni namjera Brisela. Podgorički zvaničnici su se ponadali da će evropski komesari nekako zaboraviti na aferu *Snimak* nakon što su ovog ljeta u Skupštini Crne Gore izglasane promjene Ustava u dijelu koji se odnosi na pravosuđe, a na kojima je EU čvrsto insistirala. Njihova očekivanja da će Brisel zažmuriti na *đalisanje* na terenu prije i tokom izbora pojačano je nakon što je, kako se konstatuje i u posljednjem izvještaju o napretku „Crna Gora ostvarila vodeću ulogu u promovisanju regionalne saradnje, posebno kroz inicijativu zapadnobalkanske šestorke”.

No, komesar za proširenje **Štefan File** je Vladi u Podgorici u srijedu iz sjedišta Unije jasno poručio: „Očekujemo pravnu i političku refleksiju na temu afera *Snimak*. Nije na nama da kažemo šta treba da bude urađeno i nije čak na nama da komentarišemo individualne presude sudova”.

„Vrijeme je za reforme, vrijeme je za rezultate”, napisao je na svom twitter-profilu pored izvještaja o Crnoj Gori. Istu je poruku crnogorskom premijeru **Milu Đukanoviću** prenio šef Delegacije EU u Podgorici **Mitja Drobnič**, što je pouzdan znak da će se pritisak na Vladu u Podgorici dnevno pojačavati. A kada jača pritisak, onda je to pokazatelj da se država približava Uniji. Tim prije što je Brisel odlučio da se pregovaračka poglavlja 23 i 24 sa Crnom Gorom otvore krajem godine, što znači da će se smanjiti manevarski prostor za izbjegavanje reformi u najvažnijim dijelovima državne uprave i na polju vladavine prava.

Čitavih šest mjeseci crnogorskim vlastima nije bilo dovoljno da bar nešto konkretno urade na procesuiranju odgovornih za aferu *Snimak*, koja je jasno pokazala kako DPS i njen vrh funkcionišu kao udružena kriminalna organizacija, koja krši Ustav. Olako se prešlo i preko sugestija i preporuka koje su u međuvremenu davali njoj bliski evroparlamentarci na čelu sa **Jelkom Kacinom**. Neozbiljno je shvatana i poruka njemačkog ambasadora u Crnoj Gori **Piusa Fišera** koji je rekao da se „na snimcima čuo način razmišljanja koji je nepojmljiv za državu koja teži vladavini prava”.

Zaista, za Evropljane je nepojmljivo da u zemlji koja vodi pristupne pregovore tako brutalno bivaju pogaženi politički kriterijumi za ulazak u Uniju. I oni nipošto ne mogu dopustiti da se teškom mukom uspostavljena pravila i standardi gaze. To što smo mi navikli na njih, što nam je postalo gotovo normalno da se glasovi na izborima kupuju novcem, zapošljavanjima ili ucjenama, ne može nas činiti dijelom EU. Jer, politička korupcija i zloupotreba službenog položaja ima za

Čitavih šest mjeseci crnogorskim vlastima nije bilo dovoljno da bar nešto urade na procesuiranju odgovornih za aferu *Snimak*. Olako se prešlo preko preporuka koje su davali njoj bliski evroparlamentarci na čelu sa Jelkom Kacinom. Neozbiljno je shvatana i poruka njemačkog ambasadora u Crnoj Gori Piusa Fišera: „Na snimcima se čuo način razmišljanja koji je nepojmljiv za državu koja teži vladavini prava”

Zločini, opet

Svoju ratničku prošlost vrh crnogorske vlasti neće tako lako ostaviti iza sebe. Ne podsjećaju na ratne zločine i odgovornost za njih samo nezavisni mediji i kritični intelektualci. Ta tema se nalazi u fokusu najnovijeg briselskog Izvještaja o napretku Crne Gore. Izričito se navodi da „crnogorski sudovi i tužilaštvo, nijesu koristili optužbe za komandnu odgovornost, saučesništvo, pomaganje i prikrivanje.“

Crnogorski sudovi još nikoga za najveće zločine počinjene u Crnoj Gori, pravosnažno nijesu osudili. Prema brojnim istraživanjima *Monitora* i svjedočenjima (**Slobodan Pejović**, **Momir Bulatović**) zločin deportacije BiH izbjeglica, naložila je crnogorska vlada, čiji je premijer bio Milo Đukanović. Sud je presudio da ratnog zločina nije ni bilo.

Hrabri svjedok Slobodan Pejović izložen je višegodišnjem nasilju svih vrsta, kao i svi mediji i intelektualci koji su ukazivali na nalogodavnu odgovornost crnogorskog državnog vrha. *Monitor* je bio i ostao omiljena meta režima.

posljedicu preoblikovanje izborne volje i diskriminaciju građana. To je nasilje koje svaki građanin osjeća na vlastitoj koži.

U crnogorskom vrhu nema političke volje da se stanje mijenja, jer njemu isključivo takav sistem obezbjeđuje opstanak na vlasti. Brisel, a posebno File i njegov pomoćnik za Crnu Goru **Dirk Lange** to odlično znaju, baš kao i Đukanović, pa kod njega narastaju podozrenje i nervoza. U sudaru dvije volje, jasno je da će samo od jačine pritiska Brisela zavisiti brzina crnogorskog uklanjanja političkih prepreka za pridruživanje Uniji. Ako je suditi po riječima Filea, to se može očekivati: „Crna Gora treba da živi po slovu i duhu tih poglavlja. I to ne na kraju procesa, već sada!“

Daliborka Uljarević, izvršna direktorica Centra za građansko obrazovanje, je sigurna da ćemo u narednom periodu vidjeti adekvatno pravosudno okončanje afere *Snimak*. „Pokazuje se da što se DPS više opire tome, i a Evropska komisija postaje eksplicitnija navodeći konkretne slučajeve rješavanja koje očekuje, odnosno u kojim oblastima i na koji način želi vidjeti mjerljive rezultate“, kaže ona.

Isti je stav odličnog poznavaoa ovog regiona zamjenika predsjednika *Evropske inicijative za stabilnost* **Kristofa Bendera**, koji je u jednom svom izvještaju za potrebe njemačkog Ministarstva inostranih poslova, još 2001. godine zaključio da je u Crnoj Gori „retorika zamijenila reforme“. On smatra da će Brisel, kao dokaz posvećenosti jačanju vladavine prava, tražiti da se pred sud izvedu „krupne ribe“. To je način da se počne vraćati povjerenje u institucije.

Dok se to ne desi Crna Gora će biti klasičan dokaz konstatacije bivšeg predsjednika Češke **Vaclava Havela** da „loše vladavine stvaraju loša društva“. Za oporavak od duge, loše vladavine, za uspostavu društva stvaranja, a ne varanja, za oslobađanje kreativne energije,

potrebna nam je duga, stabilna vladavina, a prije svega politička volja da se prema tome ide.

No, značajan psihološki efekat je, bar što se tiče zloupotrebe državnih resursa i politički motivisanih zapošljavanja u vrijeme izborne kampanje, već postignut. Svi koji se usude da tako nešto ubuduće urade znaju da mogu doći pod udar pravde. A i tehnika otkrivanja je znatno unapređovala. Sve se snima. I iz Brisela.

Mustafa CANKA

Na početku

Napretka ima, uglavnom u istragama vezanim za niže kriminalne strukture. Rijetko se procesuiraju krupne zvjerke. Ako i dođe do velikih slučajeva - od Zavale do Šarića, procesi se pretvaraju u sage sa mnogo obrta, presude se ukidaju, vraćaju na ponovno suđenje, a glavni akteri kao u bajci – završe na slobodi

Jedna od najozbiljnijih primjedbi Evropske komisije u *Izveštaju o napretku Crne Gore za 2013. godinu* je „problem integracije organizovanih kriminalnih grupa u javni i privatni sektor”. To smatraju i u vlasti i u opoziciji.

„Iako me nije iznenadila, priznaću da tu ocjenu doživljam kao jednu od najtežih, ako ne i najtežu u ovogodišnjem izvještaju”, prokomentarisao je ministar pravde **Duško Marković**.

U *Izveštaju*, u poglavlju 24, koje je uz poglavlje 23 najzahtjevnije za našu zemlju, navodi se da je organizovani kriminal u Crnoj Gori ozbiljan problem. Šef jedinice za Crnu Goru u Generalnom direktoratu za proširenje Evropske komisije **Dirk Lange** poručio je još početkom oktobra: „Evropska unija traži da Crna Gora pokaže konkretne rezultate u oblasti borbe protiv korupcije i organizovanog kriminala”.

Duško Marković je pokušao da pojasni. „Dozvolite mi da pojam *infiltracije* u ovoj ocjeni tumačim kao sinonim za korupcionaške veze između kriminalaca i pojedinaca iz državnih institucija, što nije ništa novo, ni u Crnoj Gori, ni u Evropi”. Marković tvrdi da Crna Gora već ima rezultate u borbi protiv organizovanog kriminala, ali nije precizirao koje.

Dok predstavnici vladajuće partije relativizuju primjedbu EU o infiltraciji organizovanog kriminala u svim sferama društva, u opoziciji i civilnom sektoru smatraju da je problem ozbiljan, a da rezultata gotovo nema. Ukazuju da se Crna Gora od Evrope razlikuje ne po tome što organizovani kriminal ovdje ima veze ne sa *pojedincima iz državnih institucija*, kako to pokušava predstaviti ministar pravde, već sa - samim vrhom vlasti.

Samo nekoliko dana pošto je *Izveštaj* objavljen, lider PzP **Nebojša Medojević** saopštio je da je **Sava Grbović Džigi**, vlasnik jednog od najprofitabilnijih preduzeća *Lutrije Crne Gore* koja ima milionske obrte - „član budvanskog klana.” Medojević je kazao da su to podaci domaće Agencije za nacionalnu bezbjednost do kojih je on došao kao član skupštinskog odbora za bezbjednost.

Grboviću nije dovoljna *Lutrija*, on bi i da odlučuje u parlamentu. Tužio je državu jer mu nije bilo dozvoljeno da prisustvuje sjednici skupštinskog Odbora za ekonomiju. U tužbi je sebe predstavio kao uglednog građanina i člana Radne grupe za izradu Zakona o igrama na sreću pri Ministarstvu finansija.

„Sramim se što sam poslanik u državi u kojoj se ovo dešava. Organizovani kriminal postoji i u drugim državama, ali u šahtama, ispod zemlje, dok kod nas dolazi u parlament”, kazao je lider PZP nakon tužbe Grbovića.

Grbović je najbliži saradnik Nikšićanina **Branislava Mićunovića**, premijerovog prijatelja sa italijanske potjernice za šverc cigareta. Mićunović je sa Grbovićem skupa u kompaniji *Džek Pot*, a Mićunovićeva kćerka **Andrea** u upravnom je odboru

Duško Marković: „Iako me nije iznenadila, priznaću da tu ocjenu doživljam kao jednu od najtežih, ako ne i najtežu u ovogodišnjem Izveštaju”, prokomentarisao je potpredsjednik Vlade i ministar pravde

Predrag Bulatović: „Darko Šarić je bio partner crnogorske vlasti. Šarić, Kalić i Keljmendi su opranim novcem od droge u Crnoj Gori napravili poslovne imperije. Zato DPS, osim deklarativno, neće voditi ozbiljnu borbu protiv organizovanog kriminala“

Lutrije Crne Gore, rijetke državne lutrije koja je prešla u privatne ruke.

Mićunovićeva porodica obilno je kreditirana od strane *Prve banke* braće Đukanović. Njegovi najbliži rođaci u poslovnim su vezama sa porodicom **Svetozara Marovića**, potpredsjednika DPS-a i to preko budvanske marine. Kao što je *Monitor* pisao jedna od kompanija koja je nedavno bila partner Vlade u privatizaciji Duvanskog kombinata povezana je sa Marovićem i Mićunovićem. Državna *Pobjeda* je godinama dok ju je uređivao aktuelni šef Vladinog biroa **Srdan Kusovac** bila glasilo preko kog je Grbović vrijeđao opozicione političare i kritičke medije i novinare.

Predrag Bulatović, poslanik DF i član skupštinskog Odbora za bezbjednost, smatra da su veze vrha vlasti i ljudi iz kriminalnog miljea razlozi zbog kojih crnogorski organi nisu otkrili veće količine droge, što im se, takođe, spočitava

u *Izveštaju*. On podsjeća da je jedan od glavnih narko bosova u regionu **Darko Šarić** bio partner crnogorske vlasti. „O tome postoji dovoljno dokaza, uključujući i aferu *Listing* koja je zataškana upravo da se do kraja ne rasvijetli veza vlasti i ljudi iz kriminalnog miljea. **Šarić, Safet Kalić i Naser Keljmendi** su opranim novcem od droge u Crnoj Gori napravili poslovne imperije. Zato DPS, osim deklarativno, neće voditi ozbiljnu borbu protiv organizovanog kriminala“, ističe Bulatović.

„Crna Gora se nalazi na glavnoj balkanskoj ruti trgovine drogom. Dodatni naponi policije i carinske uprave potrebni su za otkrivanje i oduzimanje opojnih droga na granicama, uključujući i sve luke. Značajna količina kanabisa je oduzeta; zaplijenjena količina heroina i kokaina i dalje vrlo niska“, navodi se u *Izveštaju* Evropske komisije.

Prema dokumentima koje je u susret *Izveštaju* pripremio Ministarstvo vanjskih poslova i evropskih integracija navodi se da je crnogorska policija u prvom dijelu 2013. godine zaplijenila ukupno 957.718 kilograma droge, od čega je tek 15 kilograma heroin i 6,86 kilograma kokain.

„Zaplijenjene količine su neznatne u odnosu na procijenjeni tranzit, tako da je logičan zaključak da su pipci organizovanog kriminala zašli duboko u javni i privatni sektor, odnosno da su ih praktično zarobili. Uprave policije, carina, poreska, visoki državni funkcioneri, firme registrovane na kontroverzne biznismene i sa njima povezana osoba, kao i oni sami, moraju se naći pod posebnom pažnjom nadležnih organa“, kaže **Daliborka Uljarević**, direktorica Centra za građansko obrazovanje (CGO).

I **Borislav Banović**, poslanik vladajuće SDP, primjećuje da je problem ozbiljan: „Na odboru za bezbjednost smo ukazivali nadležnim službama da su zaplijenjene količine nekih droga značajno manje nego u susjednim zemljama i njihovim graničnim prelazima. To ukazuje na problem resursa u našim službama, stručnih, finansijskih... Ali i mogućih težih problema - volje i korupcije. Sada kada je EU na našoj zapadnoj granici bićemo još više pod pažnjom“.

Posebno se naglašava problem zaštita graničnih prelaza i luka. Neke od naših luka, međutim, ustupljene su narko klanovima. Tako je Luku Risan, dok je na čelu Vlade bio **Filip Vujanović**, privatizovao **Dragan Dudić**, Šarićev partner koji je kasnije ubijen. Vujanović je kao premijer potpisao *Odluku o ispunjenju uslova Luke Risan za otvoreni javni pomorski saobraćaj*. I isticao javni značaj Dudićevog preuzimanja Luke.

Evropska komisija navela je u *Izveštaju* da je Evropski centar za praćenje droga i ovisnosti o drogama (EMCDDA) pružio obuku Ministarstvu zdravstva i Ministarstva unutrašnjih poslova, ali da Crna Gora ipak nije još osposobljena za sistematsku saradnju sa EMCDDA, zbog nedostatka ljudskih i budžetskih sredstava.

„Poražavajuća je činjenica da se još 2005, u *Studiji izvodljivosti za Srbiju i Crnu Goru* posebno isticao problem veza između organizovanog kriminala i dijelova političkog i institucionalnog sistema, isto kao i danas u *Izveštaju o napretku Crne Gore za 2013*. Po nekim procjenama uloženo je najmanje 80 miliona eura u posljednjih šest godina kako bi se to riješilo. Rezultate lupom tražimo“, kaže Uljarević.

Predrag Bulatović napominje da će uslov za napredak ka Evropi biti konkretni rezultati u borbi protiv organizovanog kriminala i korupcije. „Pravno procesuiranje krupnih slučajeva i njihovih aktera, donošenje pravosnažnih presuda....

Trajno oduzeta imovina stečena kriminalom, kao i osude za korupciju onih koji su bili ili jesu i dalje na državnim funkcijama, važni su parametri za ocjenu da ili ima rezultata ili ne. Za sada, nema rezultata. I po tome je Crna Gora jedinstvena.“

U posljednjem *Izveštaju* akcentuje se i poništenje prvostepenih presuda za organizovani kriminal. „To izaziva ozbiljnu zabrinutost“, konstatuje EK. U februaru ove godine Apelacioni sud preinačio je presudu Višeg suda u Bijelom Polju u slučaju **Duško Šarić i Jovica Lončar**. Oni su oslobođeni u dijelu koji se odnosi na stvaranje kriminalne organizacije i trgovine drogom. Ostalo im je na teret djelo pranja novca Postupak je vraćen na početak.

Lončar i Šarić se terete da su novac prali preko dvije banke, *Hipo* i *Prve banke* braće Đukanović. *Monitor* je prvi pisao o sumnjivim transakcijama klana Šarić preko *Hipo Alpe Adria* banke, kao i da je Duško Šarić dobio višemilionski kredit od *Prve banke* u vrijeme kada je banci braće Đukanović bila zabranjena kreditna aktivnost. Šarić nije jedini iz svijeta organizovanog kriminala kojem je *Prva banka* obilno pomogla. Među kreditiranim bio je i **Naser Keljendi**, nedavno uhapšeni narko bos.

U dokumentima Ministarstva inostranih poslova kao prilog tezi da je Crna Gora posvećena borbi protiv organizovanog kriminala podsjeća se na akcije obavještajnih službi na prikupljanju podataka o organizovanim kriminalnim grupama, uglavnom adresiranim na klanove - Kalić, Šarić, Keljendi.

Iako godinama bezbjednosno interesantni Šarić, Kalić i Keljendi imali su razgrnate poslove i sa državom i sa lokalnim vlastima - od Rožaja, Pljevalja, do Ulcinja.

Nakon hapšenja, Dušku Šariću i Lončaru oduzeta je imovina. Ali, nakon više licitacija, tom imperijom u Crnoj Gori gazduje **Radovan Štrbac**, Šarićev advokat i osoba sa potjernica u okruženju. Vlasti su oduzele i imovinu Safeta Kalića, narko bosa koji je u bjekstvu. No, prema napisima medija, i Kalićeva imovina data je pod zakup njegovim bliskim prijateljima. U *Izveštaju o napretku* traži se, pored rezultata u istragama u oblastima organizovanog kriminala, i veća efikasnost prilikom konfiskacije imovine kriminalaca.

„Pripadnici organizovanog kriminala često su predstavljeni kao kontroverzni biznismeni, sa njima naši donosioci odluka održavaju javno prijateljske veze, a što je veća ta sprega to je teže izvesti bilo kakav efikasan tužilački i sudski postupak“, kaže direktorica CGO.

Podsjeća na primjer Hrvatske i uspjehe Uprave za suzbijanje korupcije i organizovanog kriminala (USKOK), ali i da su na tom polju podbacile Bugarska i Rumunija. „Tendencije fingiranja borbe protiv korupcije i organizovanog kriminala su očigledne u Crnoj Gori, ali mnogo opasnija je tendencija poistovjećivanja kritičara režima sa organizovanim kriminalnim grupama, u čemu samom režimu nerijetko stiže pomoć iz samog civilnog sektora. To je i jedna od karakteristika djelovanja hobotnice radi uklanjanja javnih protivnika“, kaže ona.

Institut Alternativa je u svojim analizama vezanim za poglavlje 24 još prošle godine ukazao na primjer Hrvatske kao dobar. Formiranje radnih grupa za pregovore u Hrvatskoj počelo je 2005. godine. U radnoj grupi za poglavlje 24 učestvovalo je 29 članova. Poglavlje 24 Hrvati su zatvorili u oktobru 2010. godine. Glavni temelj pozitivne ocjene EU bilo je efikasno procesuiranje visokoprofilisanih slučajeva organizovanog kriminala. Rad policije i tužilaštva (naročito USKOK-a) na identifikovanju krupnih kriminalnih grupacija i hapšenju njihovih rukovodilaca, te na oduzimanju ilegalno stečene imovine, predstavljao je jednu od osnova za napredak Hrvatske u ovoj oblasti, navodi ta NVO.

Crna Gora tek priprema odjel po ugledu na hrvatski USKOK, a saradnja sa EUROPOL-om još nije zaokružena. Ministar unutrašnjih poslova **Raško Konjević** početkom oktobra izjavio je da je u pripremi formiranje specijalnog tužilaštva za borbu protiv organizovanog kriminala, po uzoru na hrvatski USKOK. On je u razgovoru sa Langeom

Daliborka Uljarević:
„Tendencije fingiranja borbe protiv korupcije i organizovanog kriminala su očigledne u Crnoj Gori, ali mnogo opasnija je tendencija poistovjećivanja kritičara režima sa organizovanim kriminalnim grupama, u čemu samom režimu nerijetko stiže pomoć iz samog civilnog sektora. To je i jedna od karakteristika djelovanja hobotnice radi uklanjanja javnih protivnika“

kazao da je crnogorska vlast posvećena ostvarivanju mjerljivih rezultata u borbi protiv korupcije i organiziranog kriminala.

„Veze između vrha vlasti i struktura organizovanog kriminala se Crnoj Gori spočitavaju godinama od strane Evropske komisije. Crna Gora i dalje nema ne konkretne, nego bilo kakve rezultate u borbi protiv organizovanog kriminala. Kada vidite čime se bavi policija i tužilaštvo, jasno je i da nema političke volje da se uđe u ozbiljnu borbu“, kaže za *Monitor* **Dejan Milovac** iz Mreže za afirmaciju nevladinog sektora (MANS).

Zvanično vlada ističe više uspješnih slučajeva i policijskih akcija. Posljednja je hapšenje jednog od vođa Barskog klana **Armina Osmanagića**, koji je ranije dovođen u vezu sa ubistvom Duška Jovanovića, vlasnika dnevnika *Dan*. Osmanagić je uhapšen sredinom ove sedmice zbog sumnji da je oprao preko svoje kompanije više stotina hiljada eura, stečenih nelegalno organizovanim igrama na sreću. „Želim da ohrabrim policijsko- tužilačke organe da sa ovakvim akcijama nastave, jer se naporan rad isplati“, rekao je ministar Konjević. U brojnim evropskim izvještajima i dokumentima ističe se da Crna Gora ima mali broj presuda vezanih za pranje novca, što je još jedan od ozbiljnih izazova.

Napretka ima uglavnom u istragama vezanim za niže kriminalne strukture. Rijetko se procesuiraju krupne zvjerke. Ako i dođe do velikih slučajeva - od Zavale do Šarića, procesi se pretvaraju u sage sa mnogo obrta, presude se ukidaju, vraćaju na ponovno suđenje, a glavni akteri kao u bajci – završe na slobodi.

Milena PEROVIĆ-KORAĆ

I posle Vesne, Vesna

Novi stari kadrovi u Sudskom savjetu i Apelacionom sudu, ali i konkursi koji su u toku, govore da vlast uz pomoć Vesne Medenice nalazi put da nastavi kontrolu sudstva postavljanjem svojih kadrova i nakon njenog odlaska. Priča o nezavisnom i decentralizovanom sudstvu samo je šminka za Evropu

Jesen je bila bogata novim postavljenjima u sudskim vrhovima. Izabran je novi predsjednik Apelacionog suda i četvero sudija Sudskog savjeta. Do kraja sedmice, kad ovaj broj *Monitora* bude u prodaji, biće zatvoren konkurs za preostala četiri člana Savjeta „iz redova uglednih pravnika“, a očekuje se da će ubrzo biti popunjeno i upražnjeno mjesto predsjednika Višeg suda.

Nova kadrovska rješenja ali i pojedini kandidati za važne funkcije u sudstvu govore da proces ne ide ka depolitizaciji i decentralizaciji, što je bio zahtjev Evropske unije ponovljen i u posljednjem Izvještaju o napretku EK.

Pozicije u Sudskom savjetu zauzeli su većinom sigurni kadrovi bliski predsjednici Vrhovnog suda **Vesni Medenici** i vladajućoj koaliciji. Isti je slučaj i sa Apelacionim sudom, ali i kandidatima koji se pominju kao rješenja za predsjednika Višeg suda. Pravila kojim će biti izabrani preostali članovi Sudskog savjeta ukazuju da je vlast odlučna da sačuva sudstvo, kao svoju posljednju odbranu.

Najprije je, u žurbi dok Medenica još troši funkciju predsjednice Sudskog savjeta, na čelo Apelacionog suda izabran dotadašnji predsjednik Višeg suda **Mušika Dujović**. Mediji su pisali da je Dujović postavljen na predlog Vesne Medenice. Dujovića je, tvrdi više izvora, Medenica postavila po telefonskom nalogu. *Monitor* je pisao da je u obaranju presuda u predmetu za ubistvo **Slavoljuba Šćekića**, Medenica imala njegovu aktivnu potporu.

U trenutku kada je izabran za predsjednika Apelacionog suda, Dujoviću mandat predsjednika Višeg suda nije bio istekao.

Iako se kao potencijalni kandidati za novog predsjednika Višeg suda pominju i neka sudska imena od integriteta, moguće da će se na taj konkurs pričekati. Mediji su objavili da će v.d predsjednika Višeg suda najvjerovatnije preuzeti predsjednica Udruženja sudija, sutkinja **Hasnija Simonović**, inače supruga predsjednika COK-a i nekadašnjeg funkcionera SDP-a **Duška Simonovića**. Kako je *Monitor* već pisao, sutkinja Simonović je Medeničina kuma.

Da se radi o osobi od Medeničinog povjerenja i sama je potvrdila. „Nadamo se da će gospođa Vesna Medenica, nastaviti da bude na čelu crnogorskih sudija, jer je svojim ogromnim radom i zalaganjem to i zaslužila. Ona ima punu podršku svih članova Udruženja“, izjavila je krajem oktobra za državnu *Pobjedu*. Na svečanosti povodom Dana sudstva, gdje je govorila pored Medenice i ministra pravde **Duška Markovića**, kazala je da u Crnoj Gori nijedan sudija nije korumpiran iako ih tako često etiketiraju. Riješen problem.

Simonovićeva je u javnosti poznata i po čestim javnim istupima u kojima

Azra Jasavić: „Dosta je indikatora koji ukazuju da vlast ne želi da u značajnoj mjeri depolitizuje pravosuđe. Jer nakon očekivanih reformi tužilaštva, nakon ustavnih promjena, sudstvo može biti poslednja linija odbrane ove vlasti. Nakon očekivanih reformi tužilaštva, sudstvo može biti poslednja linija odbrane ove vlasti od neprocesuiranja visokih funkcionera vladajuće koalicije“

Tea Gorjanc-Prelević: „Iako je Ustavom propisano da članove Sudskog savjeta iz reda uglednih pravnika bira Skupština u plenumu 2/3 većinom, predviđeno je da kandidate nadležni skupštinski odbor plenumu predloži prostom većinom, čime je posredno izigran princip da opozicija značajno učestvuje u odlučivanju“

traži da se ne smiju komentarisati sudske presude. Ona je javnosti postala poznata po presudi u korist **Stanka Subotića**. Kao predsjednica Vijeća Višeg suda preinačila je 2002. godine odluku Osnovnog suda kojom su pokojni **Duško Jovanović**, direktor *Dana* i **Vladislav Ašanin**, bivši urednik tog lista, oslobođeni za klevetu po tužbi Subotića, zbog prenošenja tekstova o švercu duvana iz hrvatskog *Nacionala*. Sutkinja Simonović je oslobađajuću presudu preinačila u osuđujuću za Ašanina.

Neće Dujović, sve su prilike, biti jedini Medeničin kadar u Apelacionom sudu. Taj sud do skoro je vodila **Svetlana Vujanović**, supruga **Filipa Vujanovića**. U javnosti su Medenica i ona *ukrstile koplja*. Medenica nakon odlaska Vujanovićeve u Vrhovni sud, polako *osvaja* Apelacioni.

Na konkurs za sudije Apelacionog suda koji je Sudski savjet pod Medeničinom komandom raspisao 15. oktobra prijavile su se dvije njene bliske prijateljice: sutkinja Višeg suda **Milenka Žižić** i sutkinja **Dragica Vuković**.

Milenka Žižić donijela je visoku osuđujuću presudu u slučaju ubistva Medeničinog zeta, nakon što je prethodno iz postupka *isključila javnost*. Advokat optuženog **Srđan Radović** tražio je izuzeće sutkinje Žižić jer ju je

pred suđenje vidio kako sa Medenicom sjedi u podgoričkom lokalu *Maša*.

Žižić je poznata i po oslobađajućoj presudi u slučaju deportacija. Nakon preuzimanja tog predmeta ona je na prijedlog Medenice, 7. oktobra 2009, od Vlade **Mila Đukanovića**, dobila službeni stan na korišćenje u Podgorici. Njen sin, **Miloš Žižić** zapošljen je u Sudskom savjetu. Pominjala se i kao ozbiljna kandidatkinja vladajuće koalicije za državnog tužioca.

Venecijanska komisija kritikovala je i odluku predsjednika Crne Gore **Filipa Vujanovića** da raspiše javni poziv za izbor dvoje sudija Ustavnog suda Crne Gore. „Iako su reforme dobrodošle i čini se da su u skladu sa međunarodnim standardima, Venecijanska komisija je u saznanju da će sastav Ustavnog suda biti mijenjan prije isteka mandata sadašnjim sudijama, te da će svi tužioci takođe biti podvrgnuti reizboru. Venecijanska komisija žali što nosiocima tih funkcija nije dozvoljeno da završe svoje mandate“.

Nastavilo se odabirom članova Sudskog savjeta. Posljednjih dana oktobra izabrano je četvero sudija Sudskog savjeta. U skladu sa najnovijim izmjenama zakona, sudije je birala Konferencija sudija. Novi stari kadrovi govore da je Medenica, odnosno vlast odlučna da zadrži kontrolu nad ovim ključnim tijelom u sudstvu koje bira i razrješava sudije.

Izabrani su **Milić Međedović**, **Radoje Orović**, **Nataša Božović** i **Željka Jovović**.

Novi sastav, smatraju *Monitorovi* izvori u pravosuđu, ukazuje na strah vlasti od poglavlja 23 i 24. Međedović je vojnik Đukanovića, kažu naši sagovornici u pravosuđu. I on je vezan sa slučaj deportacija. Bio je član tročlanog Specijalnog vijeća u tom predmetu koje je 29. marta 2011. donijelo oslobađajuću presudu za bivše policajce. Međedović je u to vrijeme bio redovni sudija Apelacionog suda. Njega je na „ispomoć“ Višem sudu u Podgorici, konkretno Milenki Žižić, poslala Vesna Medenica.

Željka Jovović je *podmladak* Medenice iz Osnovnog suda, tvrde naši sagovornici. Nataša Božović, iako nije iz te priče, podsjećaju naši izvori, ipak je prilikom izbora u Viši sud bila predmet jednog od prvih uspješnih dogovora SNP-a i DPS-a. Četvrti izbor, Radoje Orović u javnosti se pominje kao čovjek sa zanimljivim hobbijem. Komisiji za sprječavanje konflikta interesa Orović je prijavio dobitak sa kladionice od 30 hiljada eura.

U Izveštaju o napretku EK objavljenom sredinom oktobra napominje se da su kriteriji odabira sudija u Sudski savjet i dalje nejasni, te da se sudije ne biraju na temelju dovoljno jasnih kriterijuma. „Razlozi za odluke nisu u potpunosti dokumentirani“.

Sudski Savjet za vlast je bitan jer po novim izmjenama upravo Savjet bira predsjednika Vrhovnog suda. Ko su

kandidati za preostalih četvero članova za Savjet sudija, iz redova uglednih pravnika ne zna se, ali stručnjaci upozoravaju da način na koji će biti odabrani ne uliva povjerenje.

Tea Gorjanc-Prelević, izvršna direktorica *Akcije za ljudska prava* za Monitor upozorava: „Iako je Ustavom propisano da članove Sudskog savjeta iz reda uglednih pravnika bira Skupština u plenumu 2/3 većinom, predviđeno je da kandidate nadležni skupštinski odbor predloži prostom većinom, čime je posredno izigran princip da opozicija značajno učestvuje u odlučivanju. Omogućeno je da skupštinskom plenumu budu servirani kandidati opet po volji vladajuće koalicije, koja u tim odborima ima prostu većinu”.

Direktorica HRA ukazuje: „Članovi Sudskog savjeta treba da budu nezavisne i nepristrasne osobe, jer je zakonom propisano da je njihov posao da štite sudije od političkog i drugog neprimerenog uticaja. Međutim, ni Ustavom ni nedavno izmenjenim zakonima, nije obezbjeđeno da ova četiri člana ne budu u konfliktu interesa. Nije propisano da oni ne mogu da budu i funkcioneri ili članovi političkih stranaka, da ne mogu biti u bliskom srodstvu sa državnim funkcionerima izvršne, zakonodavne ili sudske vlasti”. Gorjanc-Prelević upozorava da je moguće da se ponovi situacija da supruga predsjednika države bude članica Savjeta i onda postane i predsjednica Disciplinske komisije, kao što je to bio slučaj sa Svetlanom Vujanović.

HRA je predlagala da se te stvari izmijene, ali da to nije prošlo. „Nijedna politička partija nije htela da podrži taj amandman, pa smo zaključili da je to zato što svi u stvari nastoje da u savete ubace svoje ljude. Nadam se ipak da je taj propust posledica nemara, a ne namere”, zaključuje Tea Gorjanc-Prelević.

Prema riječima **Azre Jasavić**, poslanice Pozitivne Crne Gore, ta partija je podnijela amandman da predsjednika Vrhovnog suda bira Skupština dvotrećinskom u prvom i tročetvrtinskom većinom u drugom krugu glasanja. „Neprihvatanje tog amandmana od strane vladajuće koalicije jedan je od indikatora koji ukazuje da vlast ne želi da u značajnoj mjeri depolitizuje sudstvo. Ovo praktično znači da nakon očekivanih reformi tužilaštva, koje očekujemo nakon ustavnih promjena, sudstvo može biti poslednja linija odbrane ove vlasti od neprocesuiranja visokih funkcionera vladajuće koalicije”, kaže ona.

Plan je jasan: da nakon Vesne ostane Vesna.

Novi sastav Sudskog savjeta, smatraju **Monitorovi** izvori u pravosuđu, ukazuje na strah vlasti od poglavlja 23 i 24

Milena PEROVIĆ-KORAĆ